

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Vliv politických režimů na ekonomický růst
The Impact of Political Regimes on Economic Growth

Student:

Iveta Kazíková

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Zuzana Machová, Ph.D.

Ostrava 2013

Zadání bakalářské práce

Student:

Iveta Kazíková

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202R027 Národní hospodářství

Téma:

Vliv politických režimů na ekonomický růst
The Impact of Political Regimes on Economic Growth

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teorie politických režimů a ekonomického růstu
 3. Empirie vlivu politických režimů na ekonomický růst
 4. Deskriptivní a korelační analýza politických režimů a ekonomického růstu
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BARRO, Robert J. and Xavier SALA-I-MARTIN. *Economic growth*. 2nd ed. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2004. ISBN 02-620-2553-1.
HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-864-3295-5.
ČIHÁK, Martin a Tomáš HOLUB. *Teorie růstové politiky*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000. ISBN 80-245-0126-0.

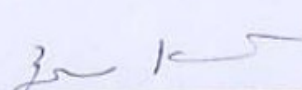
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Zuzana Machová, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 10.05.2013

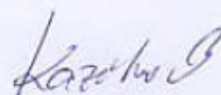

doc. Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 10. května 2013

.....
Iveta Kazíková

Poděkování

Ráda bych poděkovala Ing. Zuzaně Machové, Ph.D. za její cenné rady, připomínky a pomoc při vypracování této bakalářské práce. Mé díky také patří mé rodině, hlavně tatškovi, za jeho optimismus a morální podporu.

Obsah

Obsah.....	3
1 Úvod.....	4
2 Teorie ekonomického růstu a politických režimů	6
2.1 Politika a stát.....	6
2.2 Vlády, systémy a režimy	6
2.3 Demokracie	8
2.4 Politické ideologie	9
2.5 Ekonomický růst a rozvoj	14
2.6 Faktory ekonomického růstu	16
2.7 Teorie ekonomického růstu	17
3 Empirie vlivu politických režimů na ekonomický růst	22
3.1 Demokratizace a ekonomický růst a rozvoj.....	22
3.2 Vliv politických režimů na ekonomický růst z pohledu institucionální ekonomie ...	24
3.3 Politická nestabilita, ideologie a její vliv na ekonomický růst	26
3.4 Demokracie a její vliv na ekonomický růst	28
3.5 Politické režimy, vzdělání a náboženství.....	30
4 Deskriptivní a korelační analýza politických režimů a ekonomického růstu.....	31
4.1 Korelační analýza	31
4.2 Polity IV project.....	32
4.3 Politický vývoj v zemích Latinské Ameriky	33
4.4 Deskriptivní a korelační analýza vlivu politických režimů na ekonomickou úroveň v zemích Latinské Ameriky	45
5 Závěr.....	50
Seznam použité literatury	52
Seznam zkratk.....	58
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1 Úvod

Ekonomický růst a životní úroveň, jak je známo, jsou ovlivňovány mnoha faktory. Jedním z nich, kterým se bude tato práce zabývat, je politický režim. Otázkou je, zda se změnou politického režimu v zemi změní také ekonomická a životní úroveň, nebo jakým způsobem změna ovlivňuje ekonomický růst. Tématem vlivu politických režimů na ekonomiku země se zabývalo již mnoho studií. Ne všechny ale dospěly ke stejnému závěru. Některé z mnoha studií se přiklání k tomu, že demokracie má pozitivní vliv na životní úroveň v zemi a také, že demokratické státy vykazují mnohem větší ekonomický růst, než státy v nichž je nastolena diktatura. Jiné se naopak přiklání k tomu, že právě politické ideologie jsou ty, které mají příznivý vliv na ekonomický růst.

Cílem této práce je zjistit jaký vliv má změna politického režimu na ekonomický růst a životní úroveň v zemi.

Práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se zabývá teorií ekonomického růstu a teorií politických režimů. V první části první kapitoly jsou rozebrány druhy politických režimů neboli politických ideologií. V druhé části první kapitoly definuje ekonomický růst a jeho zdroje. Část je také věnována modelům ekonomického růstu.

Druhá kapitola v první řadě definuje demokratizaci a její vliv na ekonomický růst a rozvoj. Dále posuzuje vliv politických režimů na ekonomický růst z pohledu institucionální ekonomie a definuje index ekonomické svobody. V neposlední řadě je provedena rešerše literatury. Jsou zde zmíněny studie, které se zabývají vlivem politických režimů na ekonomický růst a rozvoj a jejich výsledné, v některých případech dosti rozporuplné závěry.

Poslední, třetí kapitola je věnována analýze vlivu politických režimů na ekonomickou úroveň ve vybraných zemích Latinské Ameriky. První část třetí kapitoly analyzuje použitou statistickou metodu, a to korelační analýzu, pomocí níž je zjištěna vzájemná korelace mezi politickým režimem a ukazatelem HDP na obyvatele. Dále je rozebrán popis Polity IV, neboli ukazatele politického režimu. Polity IV slouží jako druhý ukazatel k provedení korelační analýzy.

Další část třetí kapitoly je zaměřena na ekonomický a politický vývoj ve 12-ti zemích Latinské Ameriky. Země Latinské Ameriky byly vybrány zejména kvůli jejich politické rozmanitosti. Na území Latinské Ameriky se můžeme setkat jak s demokraciemi, tak také s celou řadou různých politických ideologií. Tato část také analyzuje možné

důvody kolísání ukazatele Polity IV a ukazatele HDP na obyvatele, a zda mohou být navzájem sebou ovlivněny.

Vlivem těchto dvou ukazatelů se zabývá poslední část třetí kapitoly, ve které je provedena samotná korelační analýza za rok 2010 u vybraných 12-ti zemí Latinské Ameriky. Korelační analýza zkoumá vzájemnou závislost mezi ukazatelem Polity IV a ukazatelem HDP na obyvatele.

2 Teorie ekonomického růstu a politických režimů

2.1 Politika a stát

Heywood (2004) definuje politiku jako činnost, prostřednictvím které lidé tvoří, mění, chrání obecná pravidla, kterými se řídí ve svém životě. Pokusy objasnit co to vlastně politika je, se setkávají s problémy. Slovo „politika“ je slovo překypující skrytými významy. Další problém se zakládá na tom, že i uznávání odborníci mají problém se shodnout, co ve skutečnosti zkoumají.

„Politika se definuje různě: jako vykonávání moci či uplatňování autority, jako přijímání kolektivních rozhodnutí, jako přidělování, resp. rozdělování zdrojů, kterých je omezené množství, jako klamání a manipulování atd.“ (Heywood, 2004, str. 24).

Stát

Podle tradiční Jellinekovy¹ tříprvkové charakteristiky státu se každý stát skládá z:

1. státního území,
2. obyvatelstva,
3. organizace tohoto obyvatelstva, která slouží státní moci.

Jellinek shledává tyto 3 prvky nezbytné pro existenci státu (Filip, Svatoň, Zimek, 1997). Hegel² nahlížel na stát jako na etické společenství, jehož podstatou je vzájemná sympatie. Stát je suverénní neboli svrchovaný. Vykonává absolutní moc, která není omezena a stojí nade všemi ostatními skupinami a sdruženími ve společnosti. (Heywood, 2004).

2.2 Politické systémy a režimy

Cílem této podkapitoly je charakterizovat politický systém a politický režim.

2.2.1 Politický systém vs. politický režim

Počátky klasifikování různých forem vládnutí můžeme objevit už ve 4. století př. Kristem, kdy Aristotelés³ provedl první pokus o popis tehdy existujících politických režimů pomocí odborných výrazů typu „demokracie“, „oligarchie“ a „tyranie“, tyto termíny se užívají dodnes.

¹ Georg Jellinek (1851 – 1911) – německý právník a státovědec. Autor díla všeobecná státověda, Praha 1906.

² Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770 – 1831) – německý filozof, zakladatel moderního idealismu.

³ Aristotelés ze Stageiry (384 př.n.l. – 322 př.n.l.) – filozof vrcholného období řecké filosofie, nejvýznamnější Platónův žák. Jeho rozsáhlé dílo položilo základy mnoha věd.

Pojmy jako politický režim a politický systém jsou rozsáhlé pojmy: týkají se totiž nejen státního mechanismu, ale i procesů a struktur, pomocí nichž se provádí interakce tohoto mechanismu se společností jako celkem.

Politický systém - „systém“ proto, že je to složitý celek a nacházejí se v něm vzájemné vztahy a „politický“ proto, že tyto vzájemné vztahy se týkají rozdělování moci, zdrojů a bohatství ve společnosti Heywood (2004). David (2000) tvrdí, že politický systém zahrnuje všechny aktivity související s vykonáváním politiky. Tvoří ho soubor institucí, které mají za úkol zprostředkovávat vztah mezi vládou a lidmi prostřednictvím voleb, volebních kampaní, zájmových organizací, politických stran a hnutí a masových médií. „*Politický systém je trvalý model lidských vztahů, které zahrnují do značné míry moc, vládu nebo autoritu*“ David (2000, str. 57)

Jak říká Heywood (2004, str. 46) „*Politické režimy lze tedy stejně dobře charakterizovat organizací ekonomického života jako procesy státního vládnutí, prostřednictvím nichž tyto režimy fungují. Režim je tudíž systém vládnutí resp. způsob vládnutí, který přetrvává, i když jednotlivé součásti státního mechanismu přicházejí a odcházejí. Zatímco jednotlivé součásti státního mechanismu se mohou měnit v důsledku voleb, dynastické sukcese, státních převratů atd., režimy lze měnit pouze ozbrojeným zásahem zvenčí nebo takovou či onakou revolucí zevnitř.*“

2.2.2 Typologie systémů

Tab. 2.1: Aristotelova typologie systémů vládnutí

		Kdo vládne?		
		Jeden	Několik	Mnozí
Kdo má prospěch?	Vládci	Tyranie	Oligarchie	Demokracie
	Všichni	Monarchie	Aristokracie	Politeia

Zdroj: Heywood A., 2004, Politologie

Aristotelés zkoumal formy státu a systémy vládnutí. Jeho typologie, která vznikla již ve 4. století př. Kristem, se stala jednou z nejvlivnějších. Jak můžeme vidět v tabulce 2.1, tvrdil, že státy lze třídit do kategorií podle dvou otázek: „Kdo vládne?“ a „kdo má z vládnutí prospěch?“ Z jeho typologie vzniklo tedy 6 forem státu. Jeho úmyslem bylo zhodnotit vzniklé verze státu.

Tyranie, Oligarchie a demokracie byly podle Aristotela jakési zvrácené formy státu, v nichž vládne jeden člověk, malá skupina lidí nebo masy ve svém zájmu a tím pádem na úkor ostatních. Aristotelés shledával monarchii, aristokracii a politeii jako systémy, kterým bychom měli dát přednost, z důvodu, že v nich člověk, malá skupina nebo masy lidí vládnou v zájmu všech nikoli na jejich úkor.

Další typologií je typologie „tří světů“. Byl posílen názor, že je svět rozdělen na státy demokratické a státy totalitní. Mezi totalitarismem a demokracií byl ostrý kontrast, který vévodil pokusům o uspořádání režimů. Podle této typologie se svět dělí na 3 bloky:

- kapitalistický „první svět“,
- komunistický „druhý svět“,
- rozvojový „třetí svět“.

Západní, průmyslově vyspělé státy jsou „první“ v rozvinutosti, proto jsou nazývány jako tzv. „první svět“. Komunistický svět je „druhý“, komunistické režimy jsou průmyslově založené a jsou schopné zajišťovat potřeby obyvatel. „Třetí“ jsou země nejméně rozvinuté a často trpící chudobou a to zejména země Afriky, Latinské Ameriky a Asie (Heywood, 2004).

2.3 Demokracie

Slovo demokracie má počátek již ve starém Řecku, slovo *demos* neboli lid a *kratein* nabývalo významu vládnout. Demokracie tedy v překladu znamená „vláda lidu“ (Danics, 2009).

Platón⁴ nebo Aristoteles hodnotili demokracii negativně, viděli ji jako režim, kde lid vládne a majetek a moudrost trpí (Heywood, 2004). Postupem času začala být demokracie vnímána jinak a prezident Abraham Lincoln vymezil demokracii ve svém projevu v roce 1863 jako „vládu lidu, prostřednictvím lidí a pro lid“.

Demokracie nepatří mezi politické ideologie, je považována za formu vlády kde by měla vládnout většina lidí, ne jeden nebo několik (Danics, 2009). Jeden ze zásadních principů demokracie je princip politické rovnosti. Dříve demokracie neznamenal rovnost, jelikož upřednostňovala chudé vrstvy a znevýhodňovala bohaté (Heywood, 2004).

⁴ Platón (427 př. n. l. – 347 př.n. l.) – řecký filosof, pedagog a matematik

2.3.1 Přímá a zastupitelská demokracie

Přímá neboli participativní demokracie je založena na podílení se občanů na povinnostech, které jsou spjaty s vládnutím. Nazývá se jinak systémem lidové samosprávy. Prioritou přímé demokracie je například, že se zaslouhuje o informovanost a zvyšuje politickou vyspělost občanů. Dále dává možnost veřejnosti vyjadřovat své názory, a navíc lid mnohem raději přijme nařízení, která učinil sám.

Zastupitelská demokracie (nepřímá) je omezená tím, že podílení lidu na vládnutí je občasné a krátkodobé, je omezeno volbami jednou za několik let. Lid moc nevykonává sám, ale určuje ty, kdo bude vládnout jménem veřejnosti a za lid. K přednostem zastupitelské demokracie patří například to, že zbavuje veřejnost tíhy rozhodování, ukládá vládnutí do rukou vzdělanějším a zkušenějším a v neposlední řadě udržuje stabilitu, jelikož řadové občany drží v povzdálí politiky, což je vede k tomu akceptovat kompromis (Heywood, 2004).

Práva občana v demokratickém státě

Jak tvrdí David (2000, str. 169–170) „*Vztah občana a státu je v demokracii především postaven na těchto zásadách:*

- *primát jednotlivce před státem,*
- *nezadatelná, nezczitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná základní lidská práva a svobody,*
- *rovnost lidí v důstojnosti i v právech,*
- *pravidelné volby založené na všeobecném, přímém, rovném a tajném, hlasovacím právu,*
- *výkonná moc je vázána na zákon,*
- *zákonodárná je vázána na Ústavu a mezinárodní smlouvy o lidských právech.*“

Demokracie se často setkává i s kritikou. Někteří kritizují to, že vládne uzavřená skupina lidí, která kontroluje klíčové oblasti ekonomiky, politiky a armády. Druzí zase kritizují demokracii ve smyslu vlády většiny, kdy většina vnucuje své názory menšinám (David, 2000).

2.4 Politické ideologie

Poprvé pojem „ideologie“ užil v roce 1796 Destutt de Tracy k pojmenování nové „vědy o idejích“. Měla ukázat počátek vědomého myšlení i individuálních ideologií.

Trvalejší význam dal slovu „ideologie“ Karel Marx⁵ ve svých spisech 19. století. Podle něj: ideologie = ideje vládnoucí třídy, to znamená takové ideje, které udržují třídní systém a zvětčují vykořisťování. (Heywood, 2008)

Heywood (2008, str. 29,30) charakterizuje ideologii jako „*více či méně provázaný soubor idejí, které se stávají základem organizovaného politického postupu, ať už má tento postup stávající systém moci zachovat, pozměnit nebo svrhnout*“.

Ideologii lze chápat podle Danicse (2009, str. 53) jako „*systematizovaný soubor idejí, které jsou přetransformovány v doktrínu nějakého politického subjektu (hnutí, strany, státu)*.“ Ideologie sdělují zájmy specifické sociální třídy ve společnosti. Každá ideologie modeluje jisté vize do budoucna a ukazuje postupy jak těchto vizí dosáhnout.

Ideologie členíme na pravicové a levicové, tak se označují i sociální skupiny. Terminologie levice a pravice nemají jednoznačně definovaný význam. Chápeme je spíše jako postoje k ekonomice a k úloze vlády ve společnosti. Levicový postoj obecně dává přednost státním zásahům do ekonomiky a solidaritě, zatímco pravicový postoj klade důraz na samoregulační mechanismus trhu a individualismus (Danicse, 2009).

2.4.1 Liberalismus

Liberalismus je nazýván jako ideologie vyspělého Západu (Heywood, 2004). Liberalismus jako politická ideologie odrážel snahy střední třídy, to znamená buržoazie. Největší rozvoj liberálních myšlenek byl zaznamenán v 19. století (Danicse, 2009). Slovo liberalismus bylo poprvé použito ve Španělsku roku 1812 a kolem roku 1840 bylo známo v celé Evropě. Rozuměl se jím soubor politických idejí. Hlavní stránkou liberalismu je upřednostňování jednotlivce a snaha zbudovat společnost, kde budou jednotlivci uspokojovat své zájmy. Morální postoj k liberalismu se projevuje ve věrnosti určitým hodnotám a názorům. Jedny z nejvýznamnějších jsou: svoboda, rozum, jednatelce, tolerance a spravedlnost. (Heywood, 2008).

Heywood (2004) rozlišuje 2 etapy vývoje liberalismu a to:

- Klasický liberalismus – Dívá se na lidi jako na egoistické osoby, které se sobecky starají jen o své zájmy a spoléhají se z velké části samy na sebe. Heywood (2004, str. 65) tvrdí, že „*ideálem klasického liberalismu je proto minimální stát, stát „noční hlídač“, jehož úkolem je pouze chránit občany před zásahy spoluobčanů.*“

⁵ Karel Marx (1818 – 1883) – německý filosof a politický myslitel, prezentovaný jako otec komunismu 20. století. Jeho nejznámějším dílem je Komunistický manifest z roku 1848.

Je založen na mechanismu volného trhu a tvrdí, že ekonomika funguje nejlépe tehdy, když si jí stát nevšímá.

- Moderní liberalismus – vyznačuje se shovívavým postojem vůči státním zásahům. Zahrnuje podporu „velkého státu“, což znamená stát obvykle regulující sociální věci i ekonomiku. Moderní liberalismus se stal základem pro sociálně orientovaný liberalismus (Heywood, 2004).

2.4.2 Konzervatismus

Konzervatismus ve smyslu politické ideologie znamená nejméně podezíravost či až odpor vůči změnám. Typické názory pro konzervatismus je zejména zachování tradic, nedokonalost člověka a také chápání společnosti jako organický celek (Heywood, 2008).

Pro konzervatismus je typická snaha o uchování tradičních hodnot, které shledává důvěryhodné a bezpečné. Nestojí ovšem úplně proti zdokonalování. Určité politické změny jsou možné, pokud již nelze stávající poměry zachovat. Jde o to odhadnout správný okamžik pro reformu (Kroupa, 1998).

Podle konzervativních názorů je stupňování společenských postavení přirozené a nevyhnutelné. Hierarchie a nerovnost podle nich nevedou ke konfliktům, protože vzájemné povinnosti a závazky drží společnost pohromadě. Za nejvíce důležité pokládají konzervativci vlastnictví majetku, protože poskytuje jistou nezávislost na státu.

Formování konzervativních idejí začalo ke konci 18. a počátku 19. století. Tvořily se zejména jako odezva na ekonomické a politické změny symbolizované francouzskou revolucí. Konzervativní názory nejsou shodné.

V Evropě vznikla forma konzervatismu autokratického a reakčního. Odmítal veškeré reformy, ba dokonce i pomyšlení na ně. Jedním z myslitelů evropského konzervatismu byl Joseph de Maistre⁶, jehož díla byla pro tento typ konzervatismu charakteristická (Heywood, 2004). Maistre byl ostrým kritikem francouzské revoluce, avšak chtěl obnovit absolutní moc dědičné monarchie. Tvrdil, že jedině řád je schopen lidem zajistit bezpečí a ochranu (Heywood, 2008).

Umírněnější forma konzervatismu, která měla nakonec větší úspěch, se objevila ve Spojeném království a v USA. Pro tento typ byly charakteristické názory Edmunda Burka⁷,

⁶ Joseph De Maistre (1753 – 1821) byl francouzský filosof a konzervativní myslitel, byl odpůrcem Francouzské revoluce.

⁷ Edmund Burke (1729 – 1797) byl britský státník a myslitel. Velký kritik Francouzské revoluce zejména v jeho díle Úvahy o revoluci ve Francii z roku 1790.

který změny neodmítal. (Heywood, 2004). Anglický filosof Edmund Burke je považován za zakladatele konzervatismu (David, 2000).

Konzervatismus se nechtěl vázat na žádný vymezený systém idejí a díky tomu také prosperoval. Jeho oživení bylo patrné od 70. let 20. století, dílu mu dodávali starosti o sociální stát a řízení ekonomiky. Významné vlády v tomto směru byly vlády Margaret Thatcherové ve Spojeném království v letech 1979 – 1999 a administrativy Ronalda Reagana v USA v letech 1981 – 1989, které praktikovali ideologickou a radikální variantu konzervatismu, která bývá označována jako Nová pravice. Její myšlenky čerpaly zejména z ekonomiky volného trhu. Nová pravice sice zpochybnila konzervativní pohledy na ekonomiku, ale přesto zůstává konzervativní ideologií. Především proto, že se nezřekla tradičních konzervativních myšlenek, jako je víra v autoritu, řád a kázeň (Heywood, 2008).

2.4.3 Socialismus

Vznik socialismu byla odezva na průmyslovou revoluci. Byl spojován s průmyslovou třídou, která v době průmyslové revoluce narůstala. Jednou z hlavních myšlenek socialismu bylo odstranění kapitalistické ekonomiky, která byla založena na tržní směně a vyměnit ji za ekonomiku, jejíž základní myšlenou bylo společné vlastnictví. Jedním z nejhlavnějších představitelů socialismu byl Karel Marx. Marxovy myšlenky se staly podkladem komunismu 20. století (Heywood, 2004).

Socialismus se vyznačuje určitým souborem myšlenek, teorií a hodnot, nejdůležitější jsou

- spolupráce,
- rovnost,
- pospolitost,
- společné vlastnictví.

Klíčovým významem socialismu je rovnost, především sociální rovnost. Socialisté jsou toho přesvědčení, že sociální rovnost zaručuje stabilitu a soudržnost společnosti.

Socialismus se rozděluje na řadu konkurujících si směrů. Nejednota se projevuje jak u cílů (to jak by socialistická společnost měla vyhlížet), tak i nástrojů (to jak socialismu docílit) (Heywood, 2008).

Ve 20. století byl socialismus rozdělen na dvě větve. Revoluční socialismus, který se řídil myšlenkami V. I. Lenina⁸, označoval se jako komunismus. Na druhé straně byli

⁸ V. I. Lenin (1870 – 1924) ruský komunistický politik a revolucionář, vůdce bolševické strany, který bývá označován jako zakladatel komunistického Sovětského svazu.

reformní socialisté, kteří se představovali jako sociální demokraté (Heywood, 2004). Komunisté uplatňovali revoluci, a usilovali o nahrazení kapitalismu společností založenou na společném vlastnictví. Sociální demokraté tíhli ke gradualismu a měli v úmyslu kapitalistický systém reformovat odstraňováním chudoby a snižováním sociálních nerovností (Heywood, 2008).

Oba tyto typy socialismu potkala krize, zejména v letech 1989 – 1991, kdy došlo vlivem revolucí ke zhroucení komunismu ve východní Evropě, o které se někteří autoři dokonce vyjádřili jako o „smrti socialismu“ (Heywood, 2004).

2.4.4 Nacionalismus

Slovo „natio“ začalo získávat politický význam v 18. století a to když se jednotlivci začali označovat jako nacionalisté, ve smyslu členové národa. Nacionalismus vychází z předpokladu, že lidstvo je rozděleno na různé národy a že národ je nejvhodnější jednotkou politického vládnutí.

Národ by měl být hlavním principem politické organizace. Nacionalisté se shodují na názoru, že národy jsou organická společenství. Znamená to, že lidstvo je podle nich rozděleno na národy, ve kterých má každý svou identitu. Proto jsou také zastánci názoru, že větší politický význam patří spíše národu než jiné sociální skupině nebo jinému kolektivnímu uskupení (Heywood, 2008).

Nacionální ideologie se opírá o kulturu, tradice a zvyky, umění či literaturu. Může se také vyznačovat hledáním nepřítele a odstraňováním politických odpůrců. Může být podepřen rasismem a přesvědčením, že silnější národ přežívá a slabší je určen k zániku (David, 2000).

2.4.5 Fašismus

Fašismus je ideologie 20. století, na rozdíl od liberalismu, konzervatismu a socialismu, které jsou ideologiemi 19. století. Fašistické názory jsou spojeny až s 1. světovou válkou. V největší míře se fašismus formoval v Itálii, kde vznikla Fašistická diktatura pod vedením Benita Mussoliniho⁹ a v Německu, vznikla Hitlerova¹⁰ diktatura.

Fašismus prezentuje vzpouru proti idejím a hodnotám západního politického myšlení (Heywood, 2004). Jak říká Heywood (2008, str. 219): „*Hodnoty jako*

⁹ Benito Mussolini (1883–1945) – Italský fašistický diktátor. Rád se prezentoval jako zakladatel fašismu.

¹⁰ Adolf Hitler (1889–1945) – německý nacistický diktátor. Nastolil diktaturu jedné strany – německé dělnické strany NSDAP. Myšlenka jeho knihy *Mein Kampf* byla, že dějiny jsou neustálým bojem Němců, kteří představují dobro a židů, kteří zase zlo. Jeho politika byla rozhodující pro vypuknutí 2. sv. války a holocaustu.

racionalismus, pokrok, svoboda a rovnost byly odhozeny ve jménu boje, vůdcovství, moci, heroismu a války“. Samotný jednotlivec není nic, musí být pohlcen společností. Vzor fašismu je nový člověk, který je zaujatý povinností, ochotou sebeobětování, odhodláním hlásat slávu svému národu či rase a poslušnost k nejvyššímu Vůdci.

V Německu šlo především o rasismus, árijství – neboli přesvědčení, že německá rasa je vyšší rasa a je předurčena vládnout světu, také o antisemitismus, který představoval židy jako zlé a snažil se o jejich likvidaci (Heywood, 2004).

Italský fašismus byl založen zejména na nadřazenosti fašistického státu nad jednotlivcem a na podvolení se Mussoliniho vůli (Heywood, 2008).

2.4.6 Vojské režimy

Vojské režimy se řadí do skupiny autoritarismu. Častý je v Latinské Americe, v Africe, na Blízkém východě a v jihovýchodní Asii. Vojský režim je charakteristický tím, že vedoucí místa ve státním aparátu zaujímá osoba podle toho, jaké postavení zaujímá v hierarchii vojského velení. Instrukce, jejímž prostřednictvím se projevuje opozice jsou zlikvidovány nebo oslabeny např. svobodný tisk.

V Jižní Americe se nejčastěji setkáváme s formou vojského režimu jakou je vojská junta. Jedná se o kolektivní vojské vládnutí, jehož hlavní složkou je rada důstojníků zastupující leteectvo, námořnictvo a armádu.

Další formou je osobní diktatura opřená o armádu, kdy je v popředí jeden člověk, který se má stát autoritou. Příkladem je např. generál Pinochet v Chile.

V třetí formě vojského režimu je rozhodujícím faktorem armáda, která udržuje režim. Příkladem je Brazílie v roce 1964 (Heywood, 2004).

2.5 Ekonomický růst a rozvoj

Cílem této podkapitoly je charakteristika ekonomického růstu a jeho měření, stručná charakteristika ekonomického rozvoje a vysvětlení produktu a měření výstupu.

Pojetí ekonomického růstu

Ekonomický růst lze definovat jako zvyšování produkce země a také její schopnost vyrábět (Holman, 2000).

Pokud se zabýváme ekonomickým růstem, zjistíme, že může jít buď o zvýšení krátkodobé, nebo může jít o dlouhodobý trend. Pokud jde o krátkodobé zvýšení, jedná se o růst skutečného produktu, který závisí na kolísání cyklů v ekonomice. V případě, kdy jde o dlouhodobý růst, rozumíme tím růst potenciálního produktu, v tomto případě jde o

ekonomický růst. Teorie růstu se tedy zabývá růstem potenciálního produktu a zdroji, které mají vliv na jeho vývoj (Helísek, 2002).

Ekonomický rozvoj

Termín ekonomický rozvoj je používán v širším smyslu než ekonomický růst. Zahrnuje i jiná hlediska jako např. technologické změny nebo zvyšování úrovně obyvatelstva (Helísek, 2002). Jak říká Helísek (2002, str. 95) „*V tomto smyslu je ekonomický růst předpokladem ekonomického rozvoje. Často jsou však pojmy ekonomický růst a ekonomický rozvoj používány jako synonyma.*“

Velikost produktu a měření výstupu

Jedním z hlavních cílů hospodářské politiky je povzbuzení celkové produkce v ekonomice. Na velikosti produktu závisí celkové příjmy v ekonomice, tím pádem i životní úroveň občanů.

Jedním z nejvíce používaných ukazatelů je hrubý domácí produkt. HDP je celková hodnota statků a služeb vyrobena v dané zemi, za určité období, výrobními faktory, které jsou v dané zemi umístěny, vyjádřena v penězích. Dalším ukazatelem je hrubý národní produkt. HNP je celková produkce vyrobena kdekoli na světě za určité období, s pomocí domácích výrobních faktorů (Kliková, Kotlán, 2006).

Oba z těchto uvedených agregátů mohou být buď ve stálých, nebo běžných cenách. V běžných cenách se vyjadřuje nominální HDP, který pojímá velikost produkce i její ocenění v cenách běžného období, to znamená v cenách roku, ve kterém je měřena. Ve stálých cenách je vyjádřen reálný HDP, který jak říká Kliková, Kotlán (2006, str. 87) „*zahrnuje reálně vyprodukovanou produkci oceněnou cenami určitého základního období. Produkce je tedy oceňována stále stejnými cenami, a tudíž nezohledňuje růst cen. Pokud se ze statistik dozvíme, že reálný produkt vzrostl o 3%, znamená to, že bylo v ekonomice fyzicky vyprodukováno o 3% více než např. v minulém roce a ekonomika je o 3% výkonnější.*“

HDP má nedostatky, nezahrnuje například šedou ekonomiku, hodnotu volného času, ani výrobky a služby, které poskytneme sami sobě.

Dalšími agregáty k měření produkce jsou např. ukazatel čistého ekonomického blahobytu (NEW), který dostaneme tak, že od HDP odečteme negativní činnosti, jako jsou záporné externality nebo škody na životním prostředí a přičteme činnosti pozitivní, jako je práce pro sebe nebo hodnota volného času. Dalším je ukazatel lidského rozvoje neboli

index HDI. Dále zelený produkt, který zachycuje poškození životního prostředí nebo indikátor bohatství. (Kliková, Kotlán, 2006)

Měření ekonomického růstu

Jurečka, Jánošíková a kol. (2009) říká, že ekonomický růst se vyjadřuje jako změna reálného produktu, obvykle za jeden rok. Vypočteme rozdíl mezi reálným produktem v daném roce a reálným produktem v roce minulém:

$$\text{ekonomický růst} = Q_1 - Q_{t-1}, \quad (2.1)$$

kde je

Q_1 reálný produkt v daném roce,

Q_{t-1} reálný produkt v předcházejícím roce.

Jurečka, Jánošíková a kol. (2009, str. 210) tvrdí, že „*rychlost (tempo) ekonomického růstu je zpravidla vyjadřována jako míra ekonomického růstu. Je to v procentech vyjádřena změna reálného produktu ekonomiky, k níž došlo v průběhu jednoho roku.*“

2.6 Faktory ekonomického růstu

Na ekonomický růst především působí růst výrobních faktorů neboli práce, přírodních zdrojů a kapitálu (Holman, 2002).

Práce

Práce je množství pracovních sil v ekonomice a její kvalifikace, což znamená vzdělání, zkušenosti či zručnost. Kvalifikace je označována jako lidský kapitál a náklady na její udržení a získání jako investice do něj (Helísek, 2002). Více pracovníků způsobuje, že rostou kapacity ekonomiky, tím pádem vede k růstu celkového HDP (Kliková, Kotlán, 2006). Podle Varadzina (2004) na faktor práce působí demografické změny, jako je věková struktura obyvatel, nebo postavení žen ve společnosti či délka školní docházky.

Přírodní zdroje

Jak říká Holman (2000), příroda a její bohatství podporuje ekonomický růst, i když není hlavním zdrojem růstu. Kdyby byly hlavním zdrojem přírodní zdroje, byly by jedny z nejbohatších, země jako Brazílie či Argentina a země jako Japonsko by je žádaly o pomoc. Naše přírodní zdroje (lesy, vody, nerostné suroviny) jsou omezené a příliš

nerostou. Ekologové se snaží o prosazení politiky trvale udržitelného růstu, který by nevedl k vyčerpávání zdrojů.

Přírodní zdroje lze dělit na obnovitelné a neobnovitelné. Jde o využívání materiálu, který je na naší planetě produkován nebo o zdroje, které jsou nám poskytovány např. působením slunce. Na výši celkové produkce má vliv klima, geografická poloha, geologická dostupnost apod. (Varadzin, 2004).

Kapitál

Podle Varadzina (2004, str. 31) „*pod kapitálem rozumíme statky, které slouží k výrobě jiných statků a do výroby se odepisují postupně (budovy, stroje a zařízení, prostředky transportu atd.). Jde tedy o materiální infrastrukturu výroby*“.

Kapitál jako zdroj růstu je myšlen v širokém pojetí nejen budovy, stroje či technologie, ale i lidský kapitál. Dříve se akumulace kapitálu a technologický pokrok rozlišovali, jenže technologický pokrok neprobíhá sám, vyžaduje investice do výzkumů či do vzdělání, je tedy výsledkem akumulace kapitálu. Spolu s přírodními zdroji a prací má kapitál také podíl na výrobě (Holman, 2000).

Podle Holmana (2000, str. 527) „*kapitál roste rychleji než práce a přírodní zdroje. Akumulace kapitálu mění poměr mezi výrobními faktory – podíl kapitálu v poměru k práci a přírodním zdrojům, se zvyšuje. Díky tomu roste produkt na pracovníka (produktivita práce)*“.

Ekonomický růst dlouhodobě ovlivňuje také svoboda podnikání, soukromé vlastnictví, konkurence na trhu a svobodný obchod (Holman, 2000).

2.7 Teorie ekonomického růstu

Teorie růstu analyzují růst HDP z dlouhodobého hlediska a zkoumají co má vliv na potenciální růst, neboli kapacitvornost ekonomiky (Kliková, Kotlán, 2006).

První teorie růstu se začali objevovat již v 18. století, kdy faktory ovlivňující bohatství hledali již klasikové Adam Smith a David Ricardo. Pracovní sílu a její produktivitu považovali za hlavní zdroj ekonomického růstu. U klasických teorií byla spatřována hlavní úloha státu v umožnění specializace a dělby práce.

Další teorie růstu vznikali v polovině 20. století, kdy vznikala keynesiánská teorie růstu a přibližně ve stejném období přišli neoklasikové v čele se Solowem a Swanem a novým pohledem na teorii růstu. Solow sice vychází z Harrodova modelu, ale podstatně ho

rozšiřuje. Další teorií je Nová teorie růstu, která vysvětluje v rámci modelu technologický pokrok a zahrnuje také lidský kapitál (Kotlán, 2001).

Cílem této podkapitoly je přiblížení výše zmíněných teorií růstu.

2.7.1 Keynesiánská teorie růstu

Podle Varadzina (2004) Keynesiánské modely změnily dosavadní pojetí ekonomie. Jednalo se o pojetí úspor, princip efektivní poptávky a aktivní roli peněz. Jak vysvětluje Varadzin (2004, str. 225) „*Uvedené momenty reprodukce spojuje mechanismus multiplikátoru, který objasňuje, jakým způsobem mohou vést výkyvy v rozsahu investic, které představují poměrně malou část národního důchodu, k výkyvům celkové nezaměstnanosti a důchodu v rozsahu značně větším, než jsou samy.*“

Harrodův a Domarův keynesiánský model

Harrodův model je první model moderní teorie růstu z roku 1939 (Čihák, Holub, 2000).

Jak říká Kotlán (2001), Harrod – Domarův model vychází ze základních předpokladů a to, že $S = I$. To znamená, že úspory se rovnají investicím, tempo růstu pracovních sil, kapitálová náročnost výroby a mezní sklon k úsporám je konstantní.

Harrod zavedl zaručené tempo růstu (G_w), které vychází z předpokladu:

- část důchodu představují úspory $S = s \cdot Y$,
- podmíněnosti investic změnou důchodu $I = \alpha \Delta Y$,
- úspory jsou rovny investicím $S = I$.

S značí velikost úspor, I velikost investic v ekonomice, s mezní sklon k úsporám a α akcelerátor, neboli kapitálová náročnost výroby (k). Když dosadíme tyto rovnice, dostaneme zaručené tempo růstu:

$$G_w = \Delta Y/Y = s/\alpha = s/k. \quad (2.2)$$

Harrod ve svém modelu zavedl kromě zaručeného tempa růstu také přirozené tempo růstu G_N určené růstem obyvatelstva, které hledá práci (n) a růstem technického pokroku, který spoří práci (g). Předpokládáme rovnováhu zaručeného a přirozeného tempa růstu ($G_w = G_N$). Za tohoto předpokladu je ekonomický růst zajištěn, když

$$G_w = G_N \Rightarrow s/k = n + g \quad a \quad (2.3)$$

$$s = k \cdot (n + g). \quad (2.4)$$

Rovnovážný růst je zajištěn, když „se míra úspor rovná součinu kapitálové náročnosti výroby a součtu tempa růstu pracovní síly a tempa růstu technického pokroku rozšiřujícího práci“ (Kotlán, 2001, str. 33)

Závěry modelu

Pokud míra úspor zajišťuje kapitálovou vybavenost ekonomiky a pokud se skutečné tempo růstu rovná zaručenému tempu růstu, pak dosahuje ekonomika dlouhodobého rovnovážného růstu. Pokud předpokládáme $k=1$, tedy na 1 jednotku produkce je třeba 1 jednotka kapitálu, pak to znamená, že míra úspor bude určovat skutečné tempo růstu. Pokud bude míra úspor rovna skutečnému tempu růstu produkce, pouze tehdy bude ekonomika dosahovat dlouhodobě udržitelného růstu.

Tato rovnováha je nestabilní kvůli očekávání investorů (Kotlán, 2001). Podle Varadzina (2004) ukazuje Harrod – Domarův model, že je nutné udržovat určitou míru investic, jinak nastává v ekonomice nerovnováha, která se projevuje nezaměstnaností či inflací.

2.7.2 Neoklasická teorie růstu

Základ neoklasické teorie růstu položil model Roberta Solowa¹¹ a Trevora Swana¹². Solow rozvíjel myšlenky Harroda. Klíčovým aspektem modelu Solowa a Swana je neoklasická produkční funkce (Barro, 2004). Tato produkční funkce je charakterizována možnostmi nahrazení práce a kapitálu (Čihák, Holub, 2000).

Podle Varadzina (2004) Solowův – Swanův model se na jedné straně zabývá růstovou úlohou úspor, populační expanzí a kapitálovou akumulací a na druhé straně se zaměřuje na úlohu technologického pokroku.

Jak říká Helísek (2002) neoklasický model předpokládá neomezenou kombinaci kapitálu s prací, může proto docházet k rozšiřování kapitálu a konstantní tempo růstu pracovního výstupu.

Předpoklady modelu jsou: Harrodovsky neutrální technologický pokrok, to znamená, že technický pokrok znásobuje objem fyzické práce. Neoklasická produkční funkce je základem modelu:

¹¹ Robert Solow – americký ekonom, v roce 1987 se stal nositelem Nobelovy ceny za ekonomii

¹² Trevor Swan – australský ekonom, známý díky své práci na neoklasickém modelu růstu, která byla zveřejněna společně s prací Roberta Solowa.

$$Y(t) = F(K(t), A(t), L(t)) , \quad (2.5)$$

kde Y je výstup, neboli reálný produkt ekonomiky, K znamená kapitál a L práci. Veličina A odráží technologický pokrok. Součin technologického pokroku a práce se označuje jako efektivnost práce (Čihák, Holub, 2000).

Model dále předpokládá, že výnosy z rozsahu, tempo růstu pracovní síly (n), tempo růstu technologického pokroku (g), míra amortizace či znehodnocení fyzického kapitálu (δ) a sklon k úsporám (s) jsou konstantní. Kladné a klesající mezní výnosy z práce a kapitálu. Platí keynesiánská úsporová funkce $S = s \cdot Y$, rovnost úspor a investic $S=I$, plná zaměstnanost, uzavřená ekonomika, pružnost cen a mezd (Kotlán, 2001).

„V neoklasickém modelu nás příliš nezajímá vývoj reálného agregátního výstupu v celkovém vyjádření, ale upřednostňujeme sledování podílu tohoto výstupu na pracovníka“ (Jurečka, Jánošíková a kol., 2009, str. 211).

Podle Kotlána (2001) změnu kapitálové akumulace na pracovníka (Δk) neboli investice na pracovníka (i) vyjádříme rovnicí:

$$\Delta k = s \cdot f(k(t)) - (n + g + \delta) \cdot k(t). \quad (2.6)$$

„Z rovnice vyplývá, že změna kapitálové akumulace na pracovníka (Δk) závisí na míře úspor (s) a velikosti produktu na pracovníka $f(k(t))$ “ (Kotlán, 2001, str. 35). Změna akumulace kapitálu se snižuje o tempo růstu pracovní síly (n), tempo růstu technologií (g) a míru znehodnocení kapitálu (δ) a násobí se akumulovaným kapitálem na pracovníka $k(t)$ (Kotlán, 2001).

Stálý stav a závěry modelu

Podle Klikové, Kotlána (2006) je stálý stav takový stav, kdy investice, neboli zvyšování akumulace kapitálu už nepřináší růst produkce a také se zastaví růst výstupu na pracovníka.

Hlavní závěr Solowova modelu říká, že každá ekonomika se dostane do tohoto stálého stavu, který způsobuje pokles mezního produktu kapitálu. V tomto stavu je smysluplné zvyšovat kapitálovou akumulaci pouze tehdy, pokud chceme strojem vybavit dalšího pracovníka. Další závěr modelu říká, že dojde k transferu kapitálu do chudých

zemí ze zemí bohatých, důvodem jsou rozdílné mezní výnosy či produkty z kapitálu (Kliková, Kotlán, 2006).

Podle Kotlána (2001) „ z dlouhodobého hlediska budou ekonomiky konvergovat, tzn., že chudší země budou růst relativně rychleji, než země bohatší (a to je způsobeno tím, že blíže stálého stavu ekonomiky rostou pomaleji). “

Problémem Solowova modelu je technologický pokrok, který je považován za exogenní veličinu a model ho nevysvětluje, je zde pouze předpoklad, že roste konstantním tempem (Kliková, Kotlán, 2006).

2.7.3 Nová teorie růstu

Nová teorie se spojuje se s Robertem Lucasem a Paulem Romerem a jejich pracemi, které vysvětlují technologický pokrok v rámci modelu. Pojetí kapitálu se rozšířilo o lidský kapitál, což bylo velkým přínosem nové teorie růstu. Závěry Solowova neoklasického modelu jsou spojeny s klesajícím mezním produktem kapitálu. Jestli zahrnutím lidského kapitálu do modelu lze dokázat, že tomu tak není, dojde ke zpochybnění neoklasických závěrů. Představitelé teorií růstu říkají, že každá dodatečná jednotka lidského kapitálu bude vést k většímu výstupu. Nejlepšími investicemi jsou pak investice do vzdělání (Kliková, Kotlán, 2006).

Nová teorie růstu neboli jinak nazývána teorie endogenního růstu zahrnuje technický pokrok a lidský kapitál do růstových modelů, aby bylo možné vysvětlit rozdíly v růstu mezi chudými a bohatými zeměmi.

Vznikly modely vycházející z mikroekonomických základů neboli R&D modely (modely výzkumu a vývoje). V případě kdy je dokonalá konkurence, firmy usilují o dosažení ekonomického zisku, což vede k provádění inovací a ty vedou ke snižování nákladů popř. uvedení nového výrobku na trh. Úsilí o udržení takového růstu motivuje firmy k inovacím (Kotlán, 2001).

3 Empirie vlivu politických režimů na ekonomický růst

3.1 Demokratizace a ekonomický růst a rozvoj

Huntington (2008) definoval pojem demokratizační vlna jako soubor přechodů k demokratickým režimům od režimů nedemokratických, k nimž docházelo v určitém časovém období. Demokratizační vlny byly celkem tři¹³ a po každé z nich následovala tzv. protivlna. To znamenalo, že určitá část států, která přešla k demokracii, se vrátila k nedemokratickým režimům.

V 60. a 70. letech dvacátého století bylo poukazováno na to, že demokracie není vhodný systém pro chudé země, jimž autoritářství poskytuje nastolení politického řádu a dosažení ekonomického růstu.

Mezi demokracií a ekonomickým růstem existují určité souvislosti. Ekonomické faktory působí na demokratizaci. Ovlivnily ji v rámci třetí vlny demokratizace a to třemi způsoby:

1. růst cen ropy a marxisticko – leninistická opatření vedla k ekonomickému rozvratu, který vedl k oslabení autoritářských režimů,
2. ekonomický rozvoj byl na takové úrovni, která mohla poskytovat demokracii ekonomickou základnu, na které se dalo stavět, a tím umožnil přechod k demokracii,
3. ekonomický růst v několika zemích byl natolik nebývalý, že autoritářské režimy ztratily svoji rovnováhu.

Ekonomický rozvoj působil tedy jako nutná základna pro demokracii, a krize, které způsobil vysoký ekonomický růst, autoritářství oslabovaly.

V 18. století političtí teoretici tvrdili, že chudé země bývají demokraciemi nebo republikami, a země bohaté naopak bývají monarchiemi. To, že existuje přímý vztah mezi demokratickým režimem a bohatstvím začalo být jasné v 19. století. Na tento vztah upozornil v roce 1959 Seymour Martin Lipset. Kenneth A. Bollen a Robert W. Jackman v roce 1985 přišli na to, že během šedesátých let měl ekonomický rozvoj velký vliv na politickou demokracii.

Ekonomický růst, který byl zaznamenán v šedesátých a sedmdesátých letech otevíral společnosti zahraničnímu obchodu, technologiím, investicím a komunikaci. Vznikly nevládní zdroje bohatství, tím pádem byli společnosti otevřené k působení

¹³ První demokratizační vlna byla dlouhá a probíhala v letech 1828 – 1926. Druhá vlna (krátká) probíhala v letech 1943 – 1962. Třetí demokratizační vlna probíhá od roku 1974 až po současnost.

demokratických idejí, které převládaly ve světě. Ekonomický rozvoj má také za následek nárůst střední třídy, velká část společnosti se tedy skládá z obchodníků, podnikatelů, učitelů či státních zaměstnanců.

V roce 1989 označila světová banka 42 zemí za „vysokopříjmové“ (což znamenalo, že jejich roční příjem byl zhruba 6010 až 21 330 dolarů na hlavu). Pokud vynecháme Saudskou Arábii, Kuvajt a Spojené arabské emiráty, které jsou vývozci ropy a jejich politické zřízení není demokratické, pak jediná nedemokratická země je Singapur. Na dalším konci se pohybovalo 42 zemí označených za „chudé“ (jejichž roční příjem pro porovnání byl mezi 130 – 450 dolary na hlavu). Pouze dvě z těchto zemí měli delší zkušenost s demokracií. Další bylo 53 „středněpříjmových“ zemí, kde bylo zaznamenána 23 demokracií a 25 nedemokracií a dalších 5 zemí, které byly po roce 1989 státy přecházející k demokracii. Ze souvislosti růstu s bohatstvím plyne, že v chudých zemích je demokratizace nepravděpodobná, zatímco v bohatých zemích už k ní došlo, proto by přechody měli být v zemích, kde je ekonomický rozvoj průměrný.

Údaje zahrnující hospodářský rozvoj v rámci třetí vlny demokratizace jsou obsaženy v tabulce 3.1, kde jsou klasifikovány země podle HNP na hlavu v dolarech, podle toho zda již v roce 1974 měli demokratický politický systém, nebo se demokratizovali v letech 1974 – 1989, nebo po celou tuto dobu u nich vládne nedemokratický režim.

Tab 3.1: Rozvoj zemí v rámci třetí vlny demokratizace

HNP na hlavu v roce 1976 (v dolarech)	v roce 1974 již demokratické	demokratizované / liberalizované v období 1974 – 1989	nedemo – kratické	celkem	procento zemí, které se demokratizovaly/ liberalizovaly
< 250	1	2	31	34	6
250 – 1000	3	11	27	41	29
1000 – 3000	5	16	5	26	76
> 3000	18	2	3	23	40
celkem	27	31	66	124	32

Zdroj: (Huntington, 2008)

Demokratizace samozřejmě ale není dána pouze ekonomickým rozvojem. Příkladem je například Československo, které v roce 1976 patřilo k bohatým zemím a mělo tedy být demokracií. (Huntington, 2008).

3.2 Vliv politických režimů na ekonomický růst z pohledu institucionální ekonomie

Význam demokracie a zjištění vlastnických práv je zdůrazněno v institucionální ekonomii, tím se zabýval například North. Myšlenka, že hospodářský růst způsobuje institucionální zlepšení je spojena s jménem S. M. Lipset. Tuto myšlenku nadále podporoval např. Przeworski nebo Barro (Filipová, Bednařík, 2009).

Posouzení úlohy politických institucí na ekonomickou výkonnost není lehký úkol. Již bylo prokázáno, že ekonomické instituce (např. vlastnická práva, instituce pro sociální pojištění) jsou hlavním zdrojem ekonomického růstu v jednotlivých zemích. Mimo jiné mají ekonomické instituce rozhodující vliv na investice do lidského i fyzického kapitálu, technologií a průmyslové výroby (Pereira, Teles, 2011).

Podle Voigta (2008) jedním z hlavních předpokladů institucionální ekonomie je že ekonomický růst a rozvoj závisí na současných platných institucích také na vlastnických právech, které jsou základem institucí. Rozlišujeme dva přístupy k definici instituce a to je instituce jako výsledek hry, nebo instituce jako pravidlo hry.

Voigt rozlišuje dvě složky institucí a to je složka pravidlová a složka sankční (postihová). Instituce můžeme definovat jako „*obecně známá pravidla, s jejichž pomocí jsou uspořádány opakující se interakce a jež jsou vybavena donucovacím mechanismem, který v případě porušení pravidel vede k sankci, či k hrozbě sankce*“ (Voigt, 2008, str. 22).

Mlčoch (2005) dělí instituce na formální a neformální. Formálními institucemi je právní rámec ekonomiky – vlastnická práva a právní ochrana vlastnictví, obchodní zákoník, trestní a občanské právo. K těmto institucím řadíme také politické instituce: zákony upravující práva a ústava. Neformálními institucemi rozumíme tradice, zvyky, obyčejne neboli kulturu společnosti.

Voigt (2008) označuje jako interní instituce takové, jejichž prosazení se neuskutečňuje přes stát a jako externí, instituce takové, jejichž prosazení se uskutečňuje prostřednictvím státu. Interní jsou ta, kde je porušení pravidel sankcionováno uvnitř společnosti a u externích naopak je porušování pravidel sankcionováno státem.

3.2.1 Index ekonomické svobody

Voigt (2008) ve své publikaci Institucionální ekonomie představil Index ekonomické svobody (Economic Freedom Index), který byl vytvořen za přítomnosti

významných ekonomů a nositelů Nobelovy ceny např. Milton Friedman¹⁴, Gary Becker nebo již zmiňovaný Douglass North.

Autoři indexu vycházejí z předpokladu, že více svobody vede k většímu růstu. Vlastnická práva můžou oslabovat určitá jednání státu a to jsou například cenové nebo množstevní předpisy a regulace, vysoké daně, omezování zahraničního obchodu. Index byl poprvé uveřejněn v roce 1996. Je složen z 21 ukazatelů, které jsou zahrnuty do 7 skupin:

1. rozsah vládní činnosti,
2. struktura hospodářství a využití trhů,
3. monetární politika a stabilita cen,
4. svoboda používat alternativní měny,
5. právní struktura a jistota soukromých vlastnických práv,
6. svoboda obchodovat s cizinci,
7. svoboda jednání na kapitálových trzích.

První skupina – rozsah vládní činnosti se na indexu podílí 11% a je složena ze dvou ukazatelů. První z nich je podíl státu na celkových výdajích na spotřebu. Čím je tento ukazatel vyšší, tím méně svobodné je rozhodování na trhu, když jde o spotřebu a výrobu. Druhým je podíl transferových plateb a dotací na HDP, čím je tento ukazatel vyšší tak tím je velikost soukromých vlastnických práv menší.

Druhá skupina obsahuje 4 ukazatele a celkově se na indexu podílí 14,2%. Měří, zda mohou jednotlivci uskutečňovat jednání bez omezování vládou a do jaké míry mohou podniky určovat ceny. Zahrnuje také všeobecnou brannou povinnost, která je zde vykládána jako snižování ekonomických svobod.

Třetí skupina neboli monetární politika a stabilita cen se podílí na indexu 9,2% a základním předpokladem je, že nízká míra inflace chrání ekonomické svobody občanů. Dále zahrnuje průměrnou míru růstu množství peněz, rozsah kolísání roční inflace a také její aktuální míru.

Čtvrtá skupina (podíl na indexu 14,6%) souvisí s předchozí skupinou, ale zde jde o možnosti občanů země vlastnit bankovní účty v jiné než národní měně a také zda mohou legálně vést účty v zemích jiných.

Pátá skupina, jež na hodnotě indexu podílí 16,6% hodnotí soukromá vlastnická práva a jejich jistoty že nedojde k vyvlastnění. Také znázorňuje rovnost občanů před zákonem.

¹⁴ Milton Friedman (1912 – 2006) byl americký ekonom. V roce 1976 získal Nobelovu cenu na ekonomii. Odhalil neplatnost Philipsovy křivky.

Šestá skupina s podílem na indexu ekonomické svobody 17,1% se zabývá výší daní vybíraných ze zahraničního obchodu. Čím je vyšší tato daň, tím je menší ekonomická svoboda, jelikož je pak obtížné si přivlastnit zisky ze směny za hranicemi. Dále se tato skupina zabývá mírou dosažené integrace ve světové ekonomice.

Poslední, sedmá skupina, mající na indexu podíl 17,2% zachycuje svobodu na finančních a kapitálových trzích (Voigt, 2008). „*Zachycuje kolik procent bankovních vkladů držných soukromými subjekty je uloženo u soukromých bank. Měří, kolik procent celkového objemu úvěrů směřuje k soukromým subjektům. Měří, do jaké míry jsou úroky určovány na trhu, nebo jsou omezovány vládními příkazy*“ (Voigt, 2008, str. 107).

Studii tvořilo 123 zemí a hodnoty 21 ukazatelů indexu ekonomické svobody pro každou zemi. Byly oznámkovány 0, jako nejhorší známka a 10 byla vždy nejlepší. Všechny země byly rozvrhnuty do pěti skupin (kvintilů), to ukázalo korelaci mezi příjmem na jednoho obyvatele a rozsahem ekonomických svobod. Nejen příjem ale také růst příjmu je korelován velikostí ekonomických svobod. Jednoznačné korelace vzhledem k ukazateli ekonomických svobod také existují s ukazateli chudoby (pomocí indexu HPI¹⁵ – Human Poverty Index či MPI¹⁶) a míry rozvoje (HDI¹⁷ – Human Development Index). Pořadí ukazatele za rok 1999: na prvních deseti místech se umístili země Hongkong, Singapur, Nový Zéland, Velká Británie, USA, Austrálie, Irsko, Švýcarsko, Lucembursko, Nizozemsko, jejichž známky se pohybovaly v rozpětí od 9,4 do 8,4. Naopak na posledních deseti místech se umístili: Myanmar, Alžírsko, Demokratická republika Kongo, Guinea – Bissau, Sierra Leone, Rumunsko, Rusko, Sýrie, Pap. Nová Guinea, Gabun, jejichž výsledky se pohybovaly 1,9 do 4,3 (Voigt, 2008).

3.3 Politická nestabilita, ideologie a její vliv na ekonomický růst

Aisen a Veiga (2010) shledávají politickou nestabilitu za závažný problém, škodící hospodářské výkonnosti. Nejvíce politicky nestabilní zemí světa je podle nich Afrika. Fenomén politické nestability v zemích a jeho negativní dopady na ekonomickou výkonnost začaly zajímat stále více ekonomů. Spousta literatury dokumentuje negativní účinky politické nestability v celé řadě makroekonomických veličin zahrnujících i růst

¹⁵ HPI – neboli index lidské chudoby. Tři základní prvky, které se promítají do HPI: dlouhověkost, vzdělanost a slušná životní úroveň.

¹⁶ MPI – index, který má nahradit HPI, poprvé publikován v roce 2010, určuje deprivace stejně jako HPI a uvádí počet lidí, kteří jsou vícenásobně chudí.

¹⁷ HDI – souhrn opatření lidského rozvoje, obsahuje tři základní dimenze lidského rozvoje: dlouhý a zdravý život, přístup ke znalostem a slušnou životní úroveň. HDI užívá hodnoty mezi 0 a 1, kde nula je nejhorší a jednička nejlepší.

HDP, soukromé investice a inflaci. Jong-a-Pin (2009) uvádí, že čím je vyšší stupeň politické nestability, tím je také nižší ekonomický růst.

Aisen a Veiga (2010) tvrdí, že politická nestabilita je spojena s vyšší nejistotou ohledně budoucnosti hospodářské politiky, je pravděpodobné, že bude mít nepříznivý vliv na investice, a tím pádem i na akumulaci fyzického kapitálu.

Dále přišli k závěru, že akumulace lidského kapitálu může být rovněž negativně ovlivněna politickou nestabilitou a to z důvodu nejistoty ohledně budoucnosti, která může způsobit, že lidé budou méně investovat do vzdělání. Podle nich demokracie pozitivně ovlivňuje růst lidského kapitálu, hlavním důvodem je zejména otevřenost obchodu, která má akumulaci lidského kapitálu pozitivní vliv.

Ve svém modelu promítli údaje o ekonomických, politických a institucionálních proměnných získaných pro 209 zemí některé chybějící hodnoty ovšem snížili počet zemí na 169 mezi roky 1960 – 2004. Jejich odhady ukazují, že politická nestabilita je zvláště škodlivá kvůli nepříznivým dopadům na růst produktivity.

Jong-a-Pin (2009) zjistil, že politická nestabilita má čtyři rozměry: Politicky motivované násilí, masové politické protesty, nestabilita v rámci politického režimu, nestabilita politického režimu. Zkoumal souvislosti mezi politickou nestabilitou a ekonomickým růstem. Zaměřil se na 5leté období asi 90 zemí a období 1974 – 2003. Pro tento vzorek zemí zjistil, že nestabilita politického režimu, je pouze rozměr politické nestability, která výrazně souvisí s tím, jak zaostával ekonomický růst. V pozdějších letech zjistil, že nestabilita politického režimu se vyvíjela jako opožděný negativní dopad na hospodářský růst. Zjistil obousměrný příčinný vztah mezi ekonomickým růstem a politickou nestabilitou, jelikož hospodářský růst podněcuje nestabilitu politického režimu a vyšší míra růstu může snižovat politické násilí.

Darby et al. (2004) tvrdí, že politická nestabilita uvnitř vlád snižuje pravděpodobnost znovuzvolení, což vede ke snížení veřejných investic a tedy i k nižšímu ekonomickému růstu.

Jong-a-Pin (2009) dále zjistil, že ekonomický růst podporuje nestabilitu v rámci politického režimu, zatímco absence ekonomického růstu vyvolává politicky motivované násilí. Také zjistil, že demokracie (hospodářská soutěž) spouští ekonomický růst.

Již zmiňovaný Darby et al.(2004) je toho názoru, že nedostatečná ochrana vlastnických práv snižuje přímé zahraniční investice v zemi. Existuje také spousta důkazů, že hlavní politické nepokoje (na rozdíl od změny vlád, které jsou provedeny volbami) a převraty nepříznivě ovlivňují ekonomický růst. Jeho model naznačuje souvislosti mezi

politickou nejistotou a veřejnými investicemi, čím větší je politická nejistota, tím více to vede k vyšší spotřebě vlády a snižování veřejných investic.

Malley (2007) definoval existenci důkazů o tom, že šoky z volební nejistoty mohou vést ke zvyšování daňových sazeb. Udává, že to co je nejdůležitější pro politickou stabilitu z dlouhodobého hlediska je ekonomický růst.

Fosu (2001) se rovněž zabýval specifikací vztahu mezi politickou nestabilitou a ekonomickým růstem. Naznačuje, že politická nestabilita je škodlivá pro hospodářský růst zejména v rozvíjejících se ekonomikách.

Vztah mezi politickou ideologií a vládou a vlivem ideologie na ekonomický růst zkoumá ve své práci Christian Bjornskov (2005). Jeho výzkum se ptal, zda rozdíly v politických ideologiích vedou k rozdílům v ekonomické výkonnosti zemí. Výzkum zjistil, že ideologie má vliv na hospodářský růst. Prezентuje důkazy o tom, že v posledních desetiletích rostly pravicové společnosti rychleji než ostatní demokratické společnosti. Další analýzy naznačily, že tyto společnosti umožnili lepší rozvoj právních systémů a nižší zásahy ze strany vlády, což vysvětluje některé, ale ne všechny růstové rozdíly.

3.4 Demokracie a její vliv na ekonomický růst

Debaty o výhodách či nevýhodách demokracie pochází již z děl Platóna a Aristotela a patří mezi jednu nejvíce sporných otázek v politické ekonomii. Autoři jako Hobbes či Samuel Huntington vyjádřili svou skepsi ohledně ekonomické efektivity zastupitelské vlády. Na druhé straně řada filozofů věřila, že demokratické zřízení nejlépe ochrání politickou a ekonomickou svobodu a tím bude podporovat hospodářský rozvoj.

Zvláště po druhé světové válce se otevřela tato diskuze ohledně vlivu demokracie. Zatímco většina průmyslových zemí byli demokratické, demokracie nepřinesla prosperitu v mnoha rozvojových zemích třetího světa. K pozitivním účinkům demokracie ovšem nedojde přes noc, vše potřebuje čas, aby společnost mohla vybudovat např. nezávislé volební výbory nebo soudnictví.

Během přechodu je růst nestabilní, obvykle záporný. To znamená, že krize dává příležitost k přechodům. Jako příklad uvádí Papaioannou a Siourounis, že většina přechodů v Jižní Americe se konala po dluhové krizi na počátku roku 1980. Růst má tendenci být vyšší bezprostředně po přechodu. Závěr jejich práce naznačuje, že i mírné politické reformy mohou přinést značné ekonomické zisky. Dále naznačuje, že růst je obvykle

nestabilní během přechodného období, ovšem posléze se růst stabilizuje vyšším tempem (Papaioannou, Siourounis, 2008).

Durham (1999) je toho názoru, že demokracie, na rozdíl od diktatur omezují státní moc, a tím efektivněji podporují hospodářský růst. Na rozdíl od autoritářských režimů demokracie efektivně omezuje korupci a tím chrání stanovená vlastnická práva.

V 19. století myslitelé jako například Karel Marx a David Ricardo byli toho názoru, že pokud by se rozšířilo volební právo i na velmi široké chudé vrstvy vedlo by to k vykořisťování bohatých chudými. Pokud by nižší třídy měly většinu, pak by jejich volba padla na politiky, kteří by slibovali přerozdělovací opatření. Pokud by sliby dodržely, vedlo by to k oslabení vlastnických práv a to by zaručeně neprospívalo hospodářskému růstu, tím pádem tato hypotéza došla k závěru, že demokracie trvalému růstu spíše škodí (Voigt, 2008).

Jak píše ve své práci Barro (1999) v jeho studii, která je zaměřena na více než 100 zemí mezi lety 1960 – 1995 tak zjistí že, zlepšení životní úrovně předvídá nárůst demokracie. Zjistil také, že sklon k demokracii stoupá, když stoupá HDP na hlavu a základní školství. Spolu s demokracií stoupá také střední třída a podíl příjmů. Na negativní stránku demokracie poukázal Barro, který tvrdil, že se mohou zvyšovat síly zájmových skupin. V takovém důsledku je čistý dopad demokracie na ekonomický růst nejistý.

Barro (1999) sdílel společný názor s Lipsetem (1959), že vyšší životní úroveň stimuluje demokracii. Tato myšlenka je často nazývána jako Lipsetova hypotéza. Lipset tuto myšlenku připisoval Aristotelovi. Lidé tvrdili, že jen v bohaté společnosti, ve které žije poměrně málo občanů ve skutečné bídě, by mohla nastat situace, kdy se populace inteligentně zapojí do politiky. Politická práva v demokracii znamenají aktivní účast lidí v politickém procesu, neboli právo dospělých volit, ucházet se o veřejné funkce a také možnost hlasovat.

Barro (1999), přišel k údajům, které naznačují, že země s nízkou úrovní hospodářského rozvoje obvykle neudrží demokracii. Zjistil také, že míra urbanizace je zmíněna jako determinant demokracie. Vztah mezi demokracií a urbanizací je silně pozitivní, urbanizace se také pozitivně vztahuje k HDP na obyvatele. Barro do své studie použil nejen politický režim, ale také školství a indikátory zdraví, zkoumal také nerovnosti příjmů a politické režimy a náboženství.

Darby et. Al. (2004) zkoumal dopad politických změn v demokraciích na politická rozhodnutí. Zkoumáno bylo 13 evropských zemí OECD. Jedná se o všechny hlavní západní státy s výjimkou Řecka, Portugalska a Španělska, které neměli demokratické

režimy po celé sledované období 1963 – 1996. Model ukazuje, že s větší politickou nejistotou se mají tendenci snižovat výdaje na investice a zvyšuje se podíl vládních výdajů. Model dále prokázal, že existuje silná korelace mezi zvýšenou politickou nejistotou v demokraciích a snižováním veřejných investic.

3.5 Politické režimy, vzdělání a náboženství

Filipová a Bednařík (2009) zkoumali, zda jsou rozdíly HDP na obyvatele ovlivněny politickým režimem a zahrnuli do svého modelu i náboženství a vzdělání. Ve své práci zmiňují, že politický režim je ovlivněn náboženstvím a úrovní dosaženého vzdělání. Náboženství hraje významnou roli pro stanovení hodnot ve společnosti a tím ovlivňuje politický režim a vzdělávání. Pokud jde o dopad vzdělanosti na politický režim, má se za to, že vzdělanější lidé dávají přednost demokratickému politickému systému.

Jejich deskriptivní analýza ukázala vzájemný vztah mezi vzděláním, hospodářským rozvojem, politickým režimem a náboženstvím. Vzdělání je významný faktor ekonomického růstu, a je ovlivněn politickým režimem a náboženstvím, které tak určují institucionální prostředí. Nejvyšší vzdělání a ekonomická úroveň je v zemích s plnou demokracií. Pozitivní ovlivňování demokratického režimu je v tom, že demokracie zajišťuje svobody a vlastnictví, podporuje podnikání a hospodářskou soutěž a tím i ekonomický vývoj zemí.

Vzdělané osoby tedy mají dopad na podporu demokratického režimu, zejména se zapojením do politických záležitostí a vyžadují svobodu a rovná práva. Strach se vzdělaných lidí může být jedním z důvodů, proč autokratické systémy mají obvykle nízkou úroveň vzdělání a HDP na obyvatele.

Z hlediska politického režimu a náboženství výsledky ukazují, že demokratické režimy jsou úspěšné zejména v křesťanských zemích. Naopak v muslimských zemích islám výrazně ovlivňuje práva a politické režimy. Tyto země jsou spojeny s nízkou úrovní hospodářského rozvoje a vzdělávání.

4 Deskriptivní a korelační analýza politických režimů a ekonomického růstu

V třetí kapitole bakalářská práce analyzuje vliv politických režimů na ekonomickou úroveň v zemích Latinské Ameriky. Výsledky jsou zobrazeny pomocí statických metod – deskriptivní analýzy a korelační analýzy neboli popisné statistiky. První část této kapitoly se zabývá popisem zmíněné korelační analýzy, pomocí níž se práce v poslední kapitole této části snaží zjistit vzájemnou závislost mezi politickým režimem a ekonomickou úrovní vybraných zemí – HDP na obyvatele (USD). Ukazatel HDP na obyvatele je také ukazatelem životní úrovně v zemi.

4.1 Korelační analýza

Korelační analýza je statistická analýza vztahů mezi veličinami a podává informace o typu a stupni jejich vzájemné závislosti. Soubor postupů a metod, který řeší tuto otázku, se nazývá korelační analýza. Pokud zkoumáme dva znaky, mluvíme o jednoduché korelační analýze (Blatná, 2011).

Tato analýza nám dává možnost určit

- a) formu závislosti,
- b) stupeň síly, jakou se daná závislost projevuje (Kába, Svatošová, 2001).

Zkoumání statistických závislostí vychází z předpokladu, že je možné jednu z proměnných označit jako závisle proměnnou, neboli vysvětlovanou proměnnou, a jednu nebo více jako nezávislou, neboli vysvětlující proměnnou. (Souček, 2006).

Funkční závislost je vyznačuje tím, že hodnotě jednoho znaku, odpovídá pouze jediná hodnota znaku druhého a naopak.

Druhá z možností je závislost statistická neboli stochastická. Je to taková závislost, kdy hodnotě jednoho znaku neodpovídá pouze jedna, ale hned několik hodnot znaku druhého.

Základním druhem závislostí je tzv. jednoduchá závislost, což je závislost mezi dvěma náhodnými veličinami X a Y . Pokud mluvíme o mnohonásobné (vícenásobné) závislosti, rozumíme tím, závislost veličiny Y na více veličinách X .

Korelace určuje těsnost závislosti, ukazuje, jak silný vztah mezi náhodnými veličinami je. Jedním z hlavních ukazatelů, kterými lze závislost měřit patří koeficient korelace, který je blíže popsán v poslední části této kapitoly (Kába, Svatošová, 2001).

4.2 Polity IV project

Veličina, kterou se bude práce zabývat v další kapitole k použití korelační analýzy je hodnota Polity IV.

Polity IV zachycuje politické změny v zemích. Polity project prokázal svoji výzkumnou hodnotu a v průběhu let se stal nejpoužívanějším zdrojem údajů pro studium změn politických režimů a jejich účinků. Zahrnuje režimy od plně institucionalizované autokracie a smíšené nebo autoritářské režimy, které jsou zvány „anokracie“ až po plně institucionalizované demokracie.

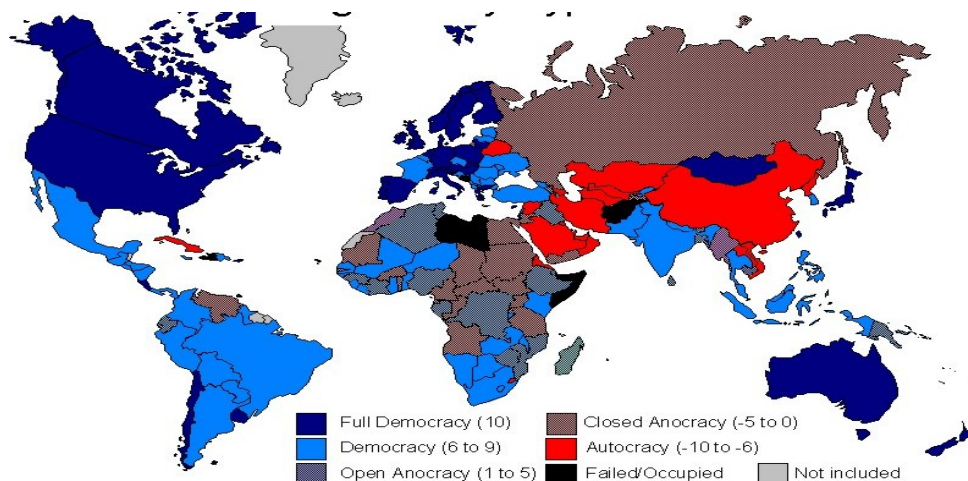
„Polity score“ zachycuje autoritářství režimu na 21 bodové škále od -10, což znamená dědičná monarchie až po hodnotu 10, což vyjadřuje plnou demokracii. Výsledky lze také převést do režimu kategorií. Nejčastěji se používá třídičná kategorizace:

1. autokracie (hodnoty -10 až -6),
2. anokracie (hodnoty -5 až +5),
3. demokracie (hodnoty 6 až 10).

Data polity IV pokrývají všechny hlavní, nezávislé státy v globálním systému. Jsou to státy s celkovým počtem obyvatel nad 500 000 a více za poslední uplynulý rok. V současné době se jedná o 166 zemí.

Během období 1800 – 2011 Polity IV neustále sleduje změny režimů ve všech hlavních zemích a poskytuje roční hodnocení ukazatelů režimu. Ročně je vydáván Polity IV country report, kde se nachází dokumentace dat, charakteristiky pro jednotlivé země a také seznam změn ve vedení vlády jako je např. revoluce. Rozdělení zemí za rok 2011 můžeme vidět na obr. 4.1. Údaje polity IV za jednotlivé země jsou k dispozici za období 1964 – 2010 (Polity IV project, 2011).

Obr. 4.1: Politické režimy na světě podle Polity IV project za rok 2011

Zdroj: Polity IV Global Report, 2011

4.3 Politický vývoj v zemích Latinské Ameriky

Území Latinské Ameriky představuje skutečnou výzvu pro všechny politology. V tomto regionu se spojují problémy vyspělých zemí spolu s problémy rozvojového světa. Střetává se zde bohatství spolu s nesmírnou chudobou lidí vyloučených společností a žijících na okrajích velkých měst. Území Latinské Ameriky dává možnost sledovat demokracie i celou řadu nedemokracií. Střetáváme se zde s násilím, vojenskými převraty, terorismem, občanskými válkami, masovými hnutími a také korupcí (Němec a kol., 2006).

Třetí část třetí kapitoly pracuje se vzorkem dvanácti zemí Latinské Ameriky. V této části práce popisuje stručný ekonomický a politický vývoj každé sledované země. Dále prezentuje vývoj jak Polity IV indexu, tak vývoj HDP na obyvatele neboli ekonomické úrovně země, v čase za každou jednotlivou zemi. Nadále objasňuje také možné důvody růstu či poklesu těchto dvou zmiňovaných ukazatelů.

ARGENTINA

Argentina je země s rozlohou 2,78 milionů km². Je to druhá největší země Jižní Ameriky hned po Brazílii. Hlavním městem je Buenos Aires. Hlavou státu je v současné době Cristina Frenández de Kirchner, konkrétně od prosince 2007 (CIA, 2013).

Argentina je země s pestrou politickou minulostí. Až do roku 1983 zde převažovali autoritativní vlády. Od roku 1930 kdy zde probíhala hospodářská krize, se stupňovala politická nestabilita a značné ekonomické problémy. Prezident byl sesazen vojenským převratem (Němec a kol., 2006).

Změny v Polity IV indexu znamenají, že rok 1946 byl zlomovým rokem, kdy se konaly prezidentské volby. Vítěz Perón a jeho vláda podporovali industrializaci, zvyšovala se životní úroveň dělníků. V roce 1955 se Argentina ocitla jen krok od občanské války, když došlo k pokusu o atentát na prezidenta (Němec a kol., 2006).

Zelená přerušovaná čára v letech 1955 – 1958 znamená pozvolný přechod režimu. V roce 1966 hodnota indexu klesla z hodnoty -1 na hodnotu -9.

V roce 1966 bylo sice v ekonomické oblasti dosaženo mnoho úspěchů, zatímco v oblasti politické však docházelo k násilným protestům. V roce 1973, jak můžeme vidět, rostla nestabilita státu a politické násilí, následovalo období tzv. špinavé války. Toto období je nazývána nejstrašnější epochou v argentinské historii. Docházelo k likvidacím nejen levicových teroristů ale i nevinných občanů.

V roce 1983 skončil autoritářský režim, nastoupil nový prezident, který okamžitě začal provádět reformy pro obnovu argentinského hospodářství. Byla provedena šoková terapie, liberalizace ekonomiky a privatizace státních podniků. V roce 2001 probíhala hluboká ekonomická krize.

V současné době je Argentina federativní republikou se zastupitelskou demokracií. Politický systém v Argentině lze bezpochyby označit jako prezidentský (Němec a kol., 2006). Od roku 2000 se hodnocení Polity IV indexu ustálilo na hodnotě +8 (viz příloha 1).

Po pádu autoritářského režimu začal vrůstat HDP na obyvatele od roku 1989, také se zde ovšem promítla vážná ekonomická, politická a sociální krize z roku 2001 obrovským poklesem. V roce 2002 žilo téměř 60% Argentinců pod hranicí chudoby (CIA, 2013). Změny HDP na obyvatele můžeme sledovat v příloze 2.

BRAZÍLIE

Brazílie má rozlohu 8,5 milionů km² a je tak největší zemí v Jižní Americe. Hlavním městem je Brasilia a hlavou státu je v současné době prezident Dilma Rousseff, konkrétně od ledna 2011 (CIA, 2013).

V Brazílii po druhé světové válce měla demokracii garantovat nová ústava přijata v roce 1946. Ta otevřela období nazývané jako rozvojářská republika, toto období bylo charakteristické politickou nestabilitou a pokusy o státní převrat. Poslední z nich byl proveden v roce 1964. Generálové se ujali vlády na dalších více než 20 let. Rozvojářské období v letech 1946 – 1964 ukazuje vysoký ekonomický růst. Zejména díky státem řízené industrializaci se brzy Brazílie proměnila na soběstačnou ekonomiku ve výrobě mnoha průmyslových produktů a našla své uplatnění také na zahraničních trzích.

Režim, zavedený generály po roce 1964 se snažil uklidnit situaci v zemi, odstranit korupci a dal si za cíl zlepšit celkovou ekonomickou situaci v zemi. Období 1964 – 1985 je nazýváno obdobím vojenské diktatury (Němec a kol., 2006).

V tomto období se Polity IV index pohybuje v minusových hodnotách a až v roce 1985 prudce vrostl až na hodnotu +7, což značí demokracii, která trvá dodnes (viz příloha 1).

Proces pozvolného uvolňování režimu je možné zaznamenat od poloviny 70. let. Liberalizace, která trvala deset let, završila v roce 1985, kdy byl zvolen civilní prezident. V současné době je Brazílie federativní republikou s prezidentskou formou vlády (Němec a kol., 2006).

Od poloviny 70. let měl HDP na obyvatele mírně rostoucí tendenci. Vývoj HDP na obyvatele viz příloha 2.

EKVÁDOR

Ekvádor je země s rozlohou 283 561 km², hlavní město je Quito. Současným prezidentem je Rafael Correa Delgado, konkrétně od ledna 2007 (CIA, 2013).

V roce 1947 byla vláda svržena vojenským převratem. Počátek 70. let je charakterizován rozvojem kapitalistického hospodářství ale také ekonomickou krizí, která vyústila také v krizi politickou. 1972 – 1978 v Ekvádoru převládal vojenský režim, kde vládli generálové. V roce 1979 došlo k předání vlády do rukou civilistů. Následuje období demokratizace politického života v Ekvádoru. Období 80. let je charakterizováno velkou hospodářskou krizí (Němec a kol., 2006).

Od roku 1979 nárůst Polity IV indexu vlivem demokratizace na hodnotu +9 s mírnými propady na hodnotu +8 až do roku 2000.

V lednu 2000 došlo k nevůli obyvatel vůči vládě a došlo k povstání, které položilo tehdejší vládu prezidenta Mahuada. Politické instituce v Ekvádoru jsou velmi slabé a politická nestabilita dosahuje extrémů (Němec a kol., 2006).

Po roce 2000 klesla hodnota Polity IV indexu na hodnotu 6, což je hranice demokracie. V roce 2010 hodnota indexu klesla na hodnotu 5 (viz příloha 1).

HDP na obyvatele zaznamenává růst v roce 1979, v době kdy začalo v Ekvádoru období demokratizace společnosti. Naopak v 80. letech vlivem hospodářské krize následovat propad. (viz příloha 2)

GUATEMALA

Guatemala patří mezi země Střední Ameriky s rozlohou 108 889 km². Hlavním městem je Guatemala City a současným prezidentem je Otto Fernando Perez Molina, od ledna 2012 (CIA, 2013).

Po převratu v roce 1944, který byl organizován pod heslem „za ústavu a demokracii“ následovalo tzv. desetiletí jara. Toto období ale poznamenala politická slabost jednotlivých stran. Moc se soustředila v rukou jednotlivce, prezidenta Juana José Arévala.

V roce 1966 se dostala k moci revoluční strana. Následovalo pětileté období útoků. Následoval vojenský režim od roku 1970 do roku 1974, během kterého bylo zaznamenáno kolem 700 politicky motivovaných vražd (Němec a kol., 2006). Důsledky vojenského

režimu můžeme vidět v Polity IV indexu, který má v tomto období prudce klesající tendenci.

V roce 1976 postihlo zemi zemětřesení a ztráty na životech stoupaly do závratných čísel. V Guatemale neustále probíhalo násilí vojenských režimů. V roce 1978 masakr téměř sta rolníků, kteří se shromáždili s cílem ochránit svůj majetek. Vraždění demonstrantů a zemědělců policisty vyvolávalo mezinárodní zájem o situaci v Guatemale.

V roce 1895 byly vypsané demokratické volby a roce 1896 byla ukončena vláda vojenských režimů. V roce 1996 byly podepsány mírové smlouvy pod dozorem OSN, probíhalo postupné předávání moci z vojenských rukou do rukou civilistů. Guatemala je v současnosti republikou prezidentského typu (Němec a kol., 2006).

Od již zmiňovaného roku 1996 Polity IV index stále rostl a v roce 1998 se ustálil na hodnotě +8 tedy demokratický systém vládnutí (viz příloha 1).

Guatemala je nejlidnatější zemí ve střední Americe s HDP na obyvatele poloviny průměru pro Latinskou Ameriku. Zhruba polovina populace je pod hranicí chudoby a 13 % obyvatel žije v extrémní chudobě. Počet dětí trpících podvýživou je jeden z největších na světě. V roce 2009 postihla Guatemalu ekonomická krize a ekonomika se začala zotavovat až v roce 2010 (CIA, 2013). Vývoj HDP na obyvatele viz příloha 2.

CHILE

Chile je země s rozlohou 756 102 km². Hlavním městem je Santiago a současným prezidentem Sebastian Pinera Echenique od března 2010 (CIA, 2013).

Po krátkých vojenských vládách se po roce 1938 chopili vlády opět civilisté. V období 1938 – 1952 byla komunistická strana zakázána. Legalizována byla opět až v roce 1958. Po volbách roku 1971 převedla vláda celé bankovníctví do rukou státu, předmětem vyvlastňování se stala také podnikatelská sféra. Následovala nespokojenost spolu s protesty, které vedly ke stále větší politické nestabilitě. USA se obávalo, že Chile bude v Latinské Americe druhou Kubou, proto se snažila o značnou podporu země. V roce 1973 poslanecká sněmovna obvinila vládu z přivlastnění si veškeré moci ve státě a z narušení základů právního státu a vláda byla svržena. Následovala vláda vojenského režimu. V roce 1988 byl vojenský režim zamítnut a vznikla Dohoda stran za demokracii a byly Uskutečněny prezidentské volby (Němec a kol., 2006).

V důsledku zamítnutí vojenského režimu Polity IV index stoupl v letech 1988 – 1990 až na hodnotu +8, tedy demokracie. V současnosti Chile nabylo hodnoty +10, tedy

maximální demokracie. (viz příloha 1) Od roku 1990 spolu s nastolením demokracie zaznamenává růstovou tendenci také vývoj HDP na obyvatele (viz příloha 2).

KOLUMBIE

Kolumbie je země s rozlohou 1,13 milionů km². Hlavní městem Kolumbie je Bogota a současným prezidentem Juan Santos Calderon od srpna 2010 (CIA, 2013).

Od roku 1948 v Kolumbii začalo období násilí, byl spáchán atentát na tehdejšího prezidenta. Tyto souvislosti se, jak můžeme vidět, projeví v hlubokém poklesu Polity IV indexu v roce 1948 až do roku 1957. Toto období extrémního násilí a odporu trvalo několik let a negativně ovlivňovalo rozvoj Kolumbie. Vrcholilo nástupem Gustava Rojase Pinilly. Lidé se obávali, že jeho režim přeroste v diktaturu. Nepokojů využili představitelé Liberální a Konzervativní strany a v roce 1957 přinutili generála Pinillu k rezignaci. Vznikla Národní fronta, jejímž cílem bylo zajistit, aby politická moc v zemi zůstala v rukou dvou již zmiňovaných tradičních stran. (Němec a kol., 2006).

V roce 1957 prudce stoupla hodnota Polity IV indexu z hodnoty -5 až na hodnotu +7, která představuje demokracii a i nadále do současnosti index neklesl pod hodnotu +7 (viz příloha 1). HDP na obyvatele a jeho vývoj viz příloha 2.

V současné době je Kolumbie prezidentskou republikou s decentralizovaným řízením (Němec a kol., 2006).

KUBA

Kuba je ostrov mezi Karibským mořem a Atlantským oceánem s rozlohou 110 860 km². Je to největší země Karibiku a jejím hlavním městem je Havana. Jedná se o komunistický stát a prezident rady státu a předseda rady ministrů je v současné době generál Raúl Castro Ruz (CIA, 2013).

Za vlády Antonia Mahdala v letech 1925 – 1933 prožívala Kuba první zkušenosti s vládou jedné strany. Jako opozice se v této době začala formovat Komunistická strana Kuby.

Nejviditelnější politickou postavou se na počátku 50. let stával Fidel Alejandro Castro Ruz. Jeho revoluce začala v roce 1953 útokem na Havanskou pevnost. Jejím cílem bylo svržení stávající vlády. Tato akce byla ovšem velmi špatně naplánována a skončila fiaskem. Castorovo jméno se ovšem stalo známým na celé Kubě.

Fidel Castro a jeho mladší bratr Raúl Castro Ruz organizovali v roce 1956 hnutí, v Mexiku připravovali vojsko a v prosinci téhož roku přistáli u kubánských břehů.

Vlivem špatné organizace, se byli nuceni stáhnout k dlouhodobé partyzánské revoluční válce. Záměrem tedy bylo připravit celonárodní hnutí odporu proti vládě. Postupem času se k Castrovi přidala další hnutí stojící proti vládě. Spojení sil vedlo k vytvoření „občanské revoluční fronty“ v červenci v roce 1957. O půl roku později se k němu přidali kubánští komunisté.

Vláda se pokusila s povstalcí skoncovat a vyhnat je, ale nedokázali Castrovi jednotky zlomit, což pro něj znamenalo zlom ve dva roky trvajícím konfliktu. V roce 1958 vládnoucí generál Fulgencio Batista opustil vládu i Kubu. Zvítězila tedy revoluce. Kuba v té době ovšem na tom nebyla ekonomicky špatně. Kuba dokonce v daném období patřila mezi nejvyspělejší státy Latinské Ameriky.

Castro kvůli svým prováděným reformám začal být označován za komunistu. Kladně na revoluci pohlížel Sovětský svaz, a brzy začal s Kubou podepisovat ekonomické dohody jako např. půjčky Kubě či smlouvy o vzájemném zahraničním obchodě.

Na počátku 60. let došlo k pokusu o svržení režimu na Kubě Spojenými státy. Pokus skončil fiaskem a režim na Kubě spíše upevnil. V první polovině 60. let byla tzv. Karibská (raketová) krize. Na ostrově rozmísťoval Sovětský svaz jaderné rakety a vojáky. Tehdejší americký prezident Kennedy a jeho vláda nestáli o to, aby se krize vymkla z rukou, proto ustoupili od ozbrojeného útoku a 24. října byla krize zažehnána, když Kennedyho vláda dala záruku, že na ostrov nezaútočí, za podmínky, že Sověti stáhnou své rakety z ostrova.

Kubánci podporovali revoluční hnutí v celé Latinské Americe, v Panamě, Peru, Argentině či Venezuele. V roce 1968 Castro zestátnil celou ekonomiku a úplně zrušil soukromý sektor.

Po přijetí Kuby do RVHP zaznamenávala kubánská ekonomika výrazné zlepšení oproti předchozím letem. Jeho roční růst téměř čtyřikrát vyšší převyšoval růst v ostatních zemích Latinské Ameriky. Od poloviny 80. let se ekonomická situace Kuby postupně zhoršovala a spolupráce se Sovětským svazem značně ochabla.

Blížila se ekonomická krize, která měla více příčin. Prvním z nich bylo rozpuštění RVHP v roce 1991, stažení sovětských vojsk z Kuby, a 26. prosince byl formálně rozpuštěn Sovětský svaz. Krize začala již o rok dříve v roce 1990, kdy Sovětský svaz prudce omezil dodávky ropy. V roce 1991 se HDP propadl o 10%, v roce 1992 o 11,2% a v roce 1993 dokonce o 14,9%.

Od roku 1996 bylo poprvé od roku 1968 povoleno soukromé podnikání v sektoru služeb. Kuba se rozhodla zůstat u socialistického modelu řízení ekonomiky stejně jako

Severní Korea a zejména Čína, se kterou navazovala vzájemné vztahy. Čína se stala obchodním partnerem Kuby a v době krize posílala na Kubu finanční i materiální pomoc (Němec a kol., 2006).

„V současnosti je Kuba ústavou definována jako socialistický stát pracujících, nezávislý a svrchovaný, organizovaný všemi a pro blaho všech, jako unitární a demokratická republika, pro možnost těžit se z politické svobody, sociální spravedlnosti, blahobytu jednotlivce i společnosti a lidské solidarity“ (Němec a kol., 2006, str. 201–202). Neexistuje zde stranický systém, jedinou povolenou stranou je Komunistická strana Kuby. V čele stojí bratr Fidela Castra generál Raúl Castro Ruz (Němec a kol., 2006).

Ekonomická krize zapříčiněná rozpadem RVHP je projevila také na propadu HDP na obyvatele v letech 1990 až 1993 a od roku 1996, kdy bylo poprvé povoleno soukromé podnikání má index růstový trend. Kubánská průměrná životní úroveň zůstala do roku 2000 na nižší úrovni než před poklesem v roce 1990. (viz příloha 2)

MEXIKO

Mexiko je země s rozlohou 1,96 milionů km². Hlavním městem je Mexico City a současným prezidentem Enrique Pena Nieto od prosince 2012 (CIA, 2013).

60. léta 20. století jsou spojena se zhoršující se ekonomickou situací v zemi. V roce 1958 byl prezidentem jmenován levicový kandidát Adolfo Lopez Mateos, který otevřeně podporoval Castrovu revoluci na Kubě. Tím ale rozpoutal odpor pravicových skupin. Nespokojenost stále rostla a v roce 1968 studentské protesty přerostly v masové protivládní demonstrace, které vláda násilně potlačila. Tato politická krize byla spojena s krizí ekonomickou v 70. letech 20. století. Prezident se pokoušel překonat tuto situaci sociálními a ekonomickými reformami a liberalizačními kroky.

Další ekonomická krize, která postihla mexickou ekonomiku, probíhala v 80. letech a podnítila další liberalizační procesy v ekonomice. V roce 1986 se stalo Mexiko členem GATT a tím se otevřela mexická ekonomika. Sociální podmínky většiny obyvatel však zůstávali neuspokojivé.

V 80. letech v Mexiku probíhala privatizace sektoru bankovníctví. Byla podepsána dohoda s Kanadou a USA o vzniku zóny volného obchodu, čímž Mexiko otevřelo svůj trh zahraničnímu kapitálu a zboží. V roce 1997 byly v Mexiku nejsvobodnější volby od roku 1911.

Rok 2000 je důležitým milníkem, jelikož od roku 1929 až do roku 2000 fungovala vláda jedné strany PRI – institucionálně revoluční strana. V roce 2000 se stal vítězem

prezidentských voleb opoziční kandidát strany PAN – konzervativní strana křesťansko – demokratická. Strana zasazující se o reformní procesy v zemi a prosazující principy fungujícího právního státu a demokracie. V současné době je Mexiko federativní republikou se systémem zastupitelské demokracie (Němec a kol., 2006).

Polity IV index se nacházel v roce 1997 na úrovni +5 na rozdíl od roku 1994 kdy byl na hodnotě 0. Vliv na změnu indexu měli především již zmiňované svobodné volby v roce 1997. V roce 1998 se index nacházel na úrovni +6 a v letech 2000 – 2001 vystoupil na úroveň +8, což značí demokracii. (viz příloha 1) Vývoj HDP na obyvatele zaznamenával do roku 1980 růst avšak vlivem krize v 80. letech nastal pokles. Významný pokles nastal také v roce 2009 vlivem mexické ekonomické krize. (viz příloha 2)

PARAGUAY

Paraguay je země s rozlohou 406 750 km². Hlavní město je Asuncion a současný prezident je Luis Federico Franco Gomez od června 2012 (CIA, 2013).

Od roku 1954 byl u moci generál Alfreso Stroessner až do roku 1989, kdy byl svržen vojenským pučem. Jeho režim byl autoritářský. Byl prezident, šéf armády a předseda vládnoucí Strany Colorado. Ostatní politické strany byly vytlačeny, odpor proti režimu byl potlačován za použití násilí, poprav a věznění. Charakteristickým rysem jeho vlády byla idea jediného vůdce. Kdokoliv, kdo chtěl zlepšit svoje postavení nebo si vybudovat kariéru musel být členem strany a sloužit státu.

V 80. letech Paraguay prožíval hluboký hospodářský pokles, čímž režim začal ztrácet sociální oporu, a rostla opozice. 3. února 1989 svrhl vojenským pučem prezidenta generál Andrés Rodriguez, který se stal prozatímním prezidentem a vyhlásil volby. Zvítězil se 74% hlasů. Během svého období 1989 – 1993 započal liberalizaci a demokratizaci politického života v zemi. Jedním z hlavních úkolů vlády bylo zavedení svobodných voleb prezidenta a parlamentu (Němec a kol., 2006).

Hospodářský pokles 80. let se projevil také v poklesu HDP na obyvatele v roce 1984. Rostl také od roku 2003 až po rok 2008, kdy v zemi nastalo období velkého sucha, čímž se snížil vývoz zemědělských produktů, což vedlo ke zpomalování ekonomického růstu a nástupu recese (viz. příloha 2), (CIA, 2013).

Rok 1989 byl tedy pro Paraguay přelomem, jaký zaznamenává také Polity IV index. V roce 1988 byla hodnota indexu -7, zatímco o rok později v roce 1990 vystoupila na hodnotu +2. V současné době se Paraguay pohybuje na hodnotě +8 v roce 2010 (viz příloha 1).

PERU

Peru má rozlohu 1,28 milionu km². Hlavním městem je Lima a současným prezidentem Ollanta Humala Tasso od července 2011 (CIA, 2013).

V letech 1963 – 1968 se stal prezidentem Fernando Belaúnde jehož vláda byla poznamenána silnou opozicí, sociálními konflikty a devalvací měny. Netrvalo dlouho a jeho vláda byla svržena vojenským pučem. V roce 1975 opět vystřídána vláda, která vyhlášovala směřování k demokratickým institucím. V roce 1979 byla vyhlášena nová ústava a poprvé v historii Peru poskytnuto volební právo také negramotným a domorodým skupinám obyvatel.

Po roce 1980 čelilo Peru ekonomické krizi, vysoké inflaci a rostoucímu násilí, což vedlo k růstu šedé ekonomiky v zemi. Vláda se snažila privatizací a proexportně orientovanou politikou situaci vyřešit.

Volby v roce 1985 vyhrál Alan García Pérez. Od roku 1987 začal stagnovat průmysl, kvůli nedostatku investic. Zemi postihla nekontrolovatelná hyperinflace až 7000% ročně. García prakticky přivedl stát do bankrotu.

Novým prezidentem se stal Albert Fujimori, který v roce 1992 rozpustil Kongres, pozastavil platnost ústavy, vyměnil více než polovinu soudců. Ohlas na převrat byl pozitivní ze strany veřejnosti, jelikož byl Kongres vnímán jako zkorumpovaná instituce, naopak zahraničí se k tomu stavělo velmi kriticky. USA zastavily půjčky, omezili tok peněz do Peru, zastavily také vojenskou pomoc. Přes všechny tvrdé reformy měl Fujimori podporu obyvatelstva a tak se byl znovu zvolen ve volbách roku 1995. Jeho systém vlády byl nadále autoritářský. Fujimori po provaleném korupčním skandálu odešel do Japonska a podat demisi.

Nastoupil nový prezident, úspěšný ekonom Alejandro Toledo na období 2000 – 2006. Zaměřil se na zlepšení makroekonomických ukazatelů země a snížení zahraničního dluhu.

V současné době je Peru definováno jako demokratický právní stát se zastupitelskou demokracií (Němec a kol., 2006).

Kolísání Polity IV indexu můžeme sledovat v příloze 1. Největší nárůst od roku 2001 do roku 2002 z hodnoty +1 na +9, právě díky nově zvolenému prezidentovi a jeho reformám.

Zmiňovaná stagnace ekonomiky a hyperinflace způsobila v letech 1997 – 1998 pokles ukazatele HDP na obyvatele. Období 2000 – 2006 je opět charakterizován růstem.

V tomto období nastoupil do čela státu nový prezident, který se zaměřil právě na zlepšení makroekonomických ukazatelů (viz příloha 2).

URUGUAY

Uruguay je s rozlohou 176 215 km² druhý nejmenší stát Jižní Ameriky. Hlavním městem je Montevideo a současným prezidentem Joe „Pepe“ Mujica Cordano od března 2010 (CIA, 2013).

Počátek 50. let je spojen s platností nové ústavy od 1. 3. 1952. Členové vlády byli už v roce 1954 voleni přímou volbou. Objevili se ovšem ekonomické problémy v zemi. Pokles uruguayského pesa vůči dolaru, krize postihla chov dobytka, na jehož exportu byla země závislá. Dalších 20 let se ekonomika vyznačovala téměř nulovým růstem, růstem životních nákladů, rostoucí nezaměstnaností, která byla způsobena krachem spousta podniků. V průběhu krize vznikali extrémní politické skupiny. Vývoj HDP na obyvatele v tomto období je možné sledovat v příloze 2.

V březnu 1972 se stal prezidentem Juan María Bordaberry, který vyhlásil stav „vnitřní války“ a omezil občanské svobody. 27. června 1973 vypukl vojenský převrat. Prezident rozpustil parlament a nahradil ho vytvořenou Radou státu, ve které zasedli armádní generálové a lidé jmenovaní přímo prezidentem. Armáda převzala veškerou moc v zemi. Prezident se chtěl prohlásit doživotním diktátorem, ale v roce 1976 by přinucen opustit svou funkci.

V polovině 70. let ekonomika pozvolně rostla, ale s příchodem 80. let byl zaznamenán propad všech makroekonomických ukazatelů. Vývoj HDP na obyvatele, který v 80. letech také zaznamenal propad po roce 1982, viz. příloha 2. Mezi lety 1981 – 1983 zaznamenal domácí produkt propad o více než 20% a nezaměstnanost vzrostla na 17%.

Vojáci hledali určité řešení krize. V srpnu 1984 byla podepsána dohoda o konání svobodných voleb tzv. dohoda z Námořního klubu. Vojáci zároveň stanovili zákon o všeobecné amnestii, které znemožňoval trestat činy spáchané za roky diktatury. Takovým způsobem skončila Uruguayská diktatura. V březnu 1985 zaznamenám návrat k demokratickému režimu, který je spjat se jménem prezidenta Julia Sanquinettiho Coirola. Legalizoval všechny dosud zakázané politické strany i odborové organizace.

Návrat Uruguaye k demokracii je ve srovnání s ostatními zeměmi Latinské Ameriky nejplynulejší a nejméně problematický.

Oficiální název je Uruguayská východní republika a je to unitární stát s prezidentským systémem vlády. Zastupitelskou demokracii doplňují prvky přímé demokracie jako např. veřejná iniciativa (Němec a kol., 2006).

Vývoj Polity IV indexu je k dispozici v příloze 1 a zaznamenává léta vojenské diktatury propadem mezi lety 1973 na hodnotu -8 a 1985 vzrůstem hodnoty na +9 což znamená demokracii. V roce 2010 dosáhl Polity IV index Uruguaye hodnotu +10, což značí maximálně plnou demokracii.

VENEZUELA

Venezuela je země Jižní Ameriky s rozlohou 912 050 km². Hlavním městem je Caracas a současnou hlavou státu je prezident Nicolas Maduro Moros od března 2013 (CIA, 2013).

Vláda demokracie skončila ve Venezuele v roce 1948 pučem Maecose Péreze Jiméneze, který se ujal vlády s podporou armády a stal se autoritářským vládcem. V roce 1958 byla jeho diktatura svržena a Venezuelané začali budovat demokracii.

V 90. letech zažívala ekonomika hlubokou recesi spolu s občanskými protesty a demonstracemi při níž přišlo o život stovky lidí. Důvodem protestů byli vládou prováděné reformy, které dopadali především na nejchudší a střední vrstvy.

Vlna nevole proti prezidentovým reformám a korupci sílila. V roce 1993 byl definitivně zbaven funkce. V prezidentských volbách v roce 1998 zvítězil Hugo Chavéz. Jeho prvním projektem byla nová ústava, která byla schválena v prosinci 1991. Ústava posiluje pravomoci prezidenta, prodlužuje volební období prezidenta na 6 let s možností znovuzvolení.

Venezuela je zemí s obrovskými sociálními rozdíly, podle OSN v roce 2002 žila téměř polovina obyvatel pod hranicí chudoby. Hlavně korupce je jedním z problému latinskoamerických států, rozrůstá se stejně, jako tomu bylo do roku 1998. Roky 2002 a 2003 jsou známy nezdařeným státním převratem, nakrátko se ujal prezidentského úřadu Pedro Carmon. O dva dny později po masových demonstracích se do funkce vrátil Hugo Chavéz.

V roce 2006 stála Venezuela opět před volbami, ve kterých byl opět zvolen Hugo Chavéz (Němec a kol., 2006).

V roce 2009 Chavéz nechal odstranit omezení funkčního období všech volených představitelů včetně prezidenta. Hugo Chavéz se snažil o zvýšení vládní kontroly nad ekonomikou znárodněním firem, finančního a stavebního odvětví a ocelářského

průmyslu. V roce 2012 Venezuela bojovala s krizí, vysokou inflací a nedostatkem zboží. Rozpočtový deficit vlády dosáhl 17% HDP v roce 2012. Byl ve funkci až do své smrti 5. března 2013 (CIA, 2013).

Polity IV index za vlády Huga Chavéze od znovuzvolení v roce 2006 má klesající tendenci a v roce 2010 zaznamenala Venezuela propad na hodnotu +1 z původních +6 v roce 2006 (viz příloha 1). Vývoj HDP na obyvatele je možné sledovat v příloze 2.

4.4 Deskriptivní a korelační analýza vlivu politických režimů na ekonomickou úroveň v zemích Latinské Ameriky

Cílem této závěrečné kapitoly je popsat vybraná data a zjistit pomocí korelační analýzy, zda mezi danými proměnnými existuje určitá závislost. Proměnnými jsou hodnoty Polity IV a hodnoty HDP na obyvatele (USD) u vzorku vybraných 12-ti zemí Latinské Ameriky. Korelační analýza je provedena za rok 2010.

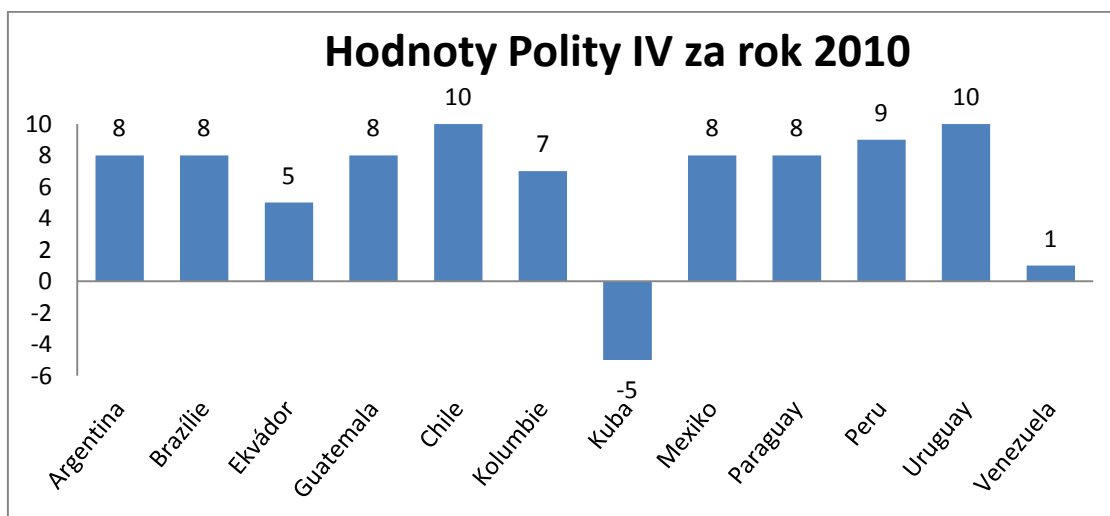
4.4.1 Deskriptivní analýza vybraných ukazatelů

Deskriptivní analýza je popisná analýza. Cílem této podkapitoly je grafické zobrazení obou ukazatelů a jejich popis.

Zdrojem údajů HDP na obyvatele (USD) je Světová banka. Nebyl k dispozici údaj pro Kubu za rok 2010, proto byl použit údaj ze stránky Trading economics, na které byl k dispozici údaj za první třetinu roku 2010. Zdrojem údajů Polity IV za jednotlivé země je Polity IV project.

V Grafu 4.1 jsou znázorněny hodnoty Polity IV za jednotlivé země, kde je možno sledovat významné rozdíly. Plné hodnocení Polity IV, což je +10 značící plnou demokracii, obdržely pouze dvě ze sledovaných zemí, a to Chile a Uruguay. Kuba je už od roku 1962 hodnocena stále stejně a to hodnotou -5, která značí autoritářský režim. Hned po Kubě obdržela nejnižší hodnocení Polity IV Venezuela, a to +1, která spadá do stejné škály hodnocení jako Kuba. Hodnocení Venezuely také značí autoritářský režim. Mezi země s autoritářským režimem spadá také ještě Ekvádor, i když ohodnocení +5 leží na hranici, která se přiklání spíše k demokracii.

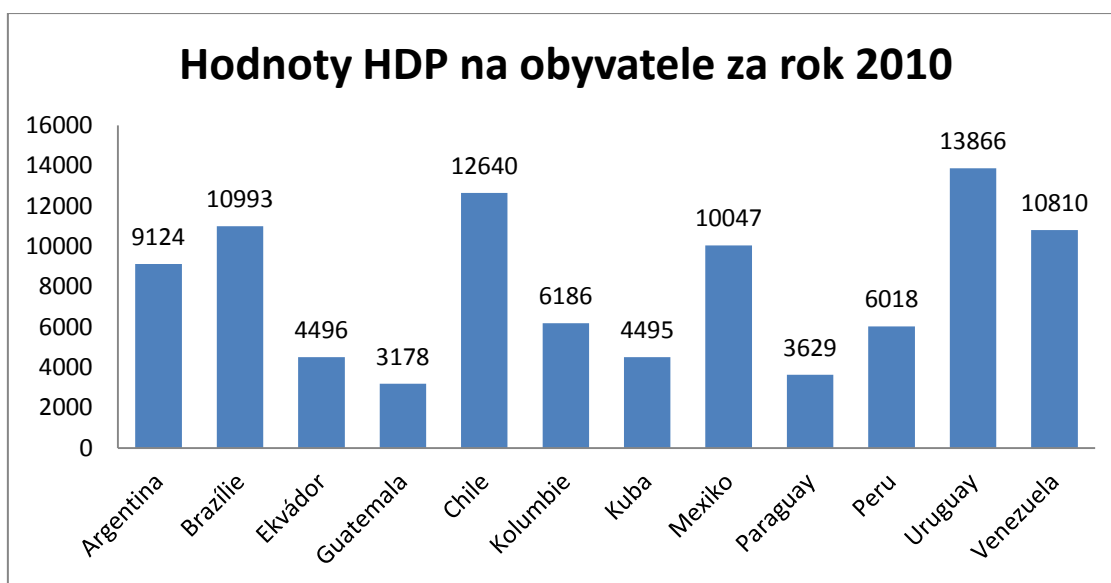
Graf 4.1: Hodnoty Polity IV pro země Latinské Ameriky za rok 2010

Zdroj: Polity IV Country Report, vlastní zpracování, 2010

Graf 4.2 znázorňuje rozdíly mezi hodnotami HDP na obyvatele (USD) v jednotlivých zemích. Dvě největší hodnoty mají země Chile a Uruguay, které mají také jako jediné hodnotu Polity IV = +10, tedy maximum, což značí plnou demokracii. Na druhou stranu Kuba, která se vyznačuje nejhorším hodnocením Polity IV, a to hodnotou -5, nemá nejhorší hodnotu ukazatele HDP na obyvatele (USD). Nejhorší hodnotu ukazatele HDP na obyvatele (USD) má Guatemala a Paraguay, jejichž hodnoty Polity IV nabývají hodnoty +8.

Graf 4.2: Hodnoty HDP na obyvatele (USD) v zemích Latinské Ameriky za rok 2010

Zdroj: The World Bank, Trading economics, vlastní zpracování, 2013

4.4.2 Korelační analýza

Pro určení závislosti jsou porovnávány dva ukazatelé. Prvním z nich je hodnota Polity IV – neboli politický režim a politická stabilita. Druhým je HDP na obyvatele vyjádřen v dolarech. Tyto ukazatele jsou vyjádřeny pro 12 vybraných zemí Latinské Ameriky.

Pro tyto dva ukazatele je sestaven bodový diagram a vyjádřen koeficient korelace pomocí funkce CORREL v programu Microsoft Excel, který vyjadřuje míru závislosti těchto dvou proměnných mezi sebou.

Koeficient korelace, jinak zvaný také Pearsonův koeficient je značen r_{xy} a zobrazuje vzájemný lineární vztah mezi dvěma proměnnými X a Y . Nabývá hodnot z intervalu -1 až +1.

Pokud se jedná o kladnou korelaci a přímou závislost nabývá koeficient hodnot větších než 0. V případě, že se koeficient rovná 0, tak se jedná o nezávislé znaky a pokud vyjde koeficient korelace menší než 0, jedná se o zápornou korelaci a nepřímou závislost (Friedrich, 2011).

Pro slovní vyjádření síly závislosti se používá tabulka 4.1.

Tab. 4.1: Slovní vyjádření závislostí korelačního koeficientu

0	nezávislé proměnné
0,0 – 0,2	velmi slabá závislost
0,2 – 0,4	slabá závislost
0,4 – 0,7	střední závislost
0,7 – 0,9	vysoká závislost
0,9 – 1	velmi vysoká závislost
1	absolutní závislost

Zdroj: Friedrich, 2011

Korelační koeficient je rozdělen podle síly závislostí. Hodnota 0 nám označuje nezávislé proměnné, hodnota 0,0 – 0,2 velmi slabou závislost, hodnota v rozmezí 0,2 – 0,4 udává slabou závislost. Hodnoty 0,4 – 0,7 vyjadřují střední závislost, hodnoty 0,7 až 0,9 znamenají vysokou závislost. Rozmezí hodnot 0,9 – 1 značí velmi vysokou závislost. Poslední hodnota 1 znamená absolutní závislost sledovaných proměnných.

Tab. 4.2: Vybraná data pro korelační analýzu

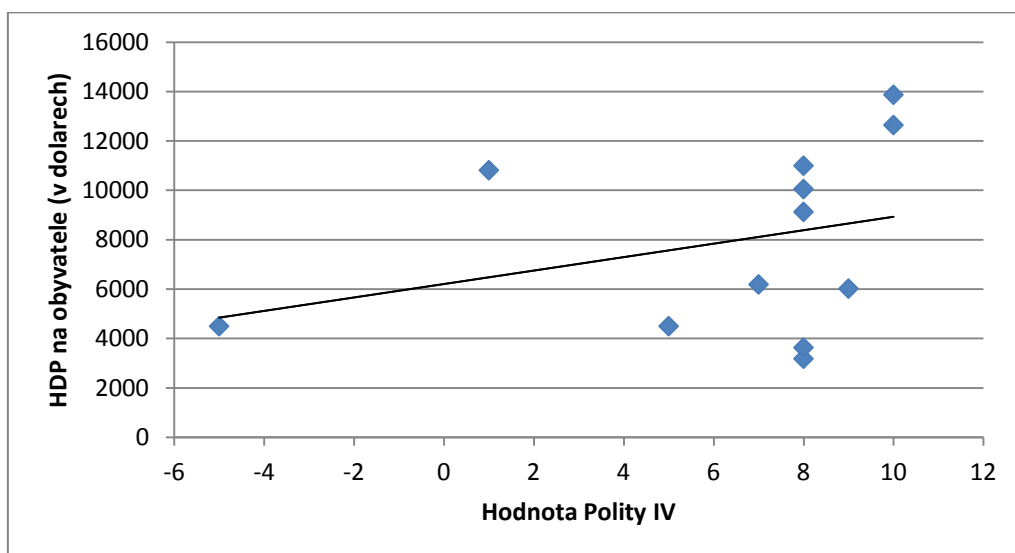
ZEMĚ	HODNOTA POLITY IV 2010	HDP NA OBYVATELE (v dolarech) 2010
Argentina	8	9124
Brazílie	8	10993
Ekvádor	5	4496
Guatemala	8	3178
Chile	10	12640
Kolumbie	7	6186
Kuba	-5	4495
Mexiko	8	10047
Paraguay	8	3629
Peru	9	6018
Uruguay	10	13866
Venezuela	1	10810

Zdroj: The World Bank, Trading economics, vlastní zpracování, 2013

Polity IV Country Report, 2010

Koeficient korelace dostaneme zadáním funkce CORREL v programu Microsoft Excel. Hodnoty obou ukazatelů pro provedení korelační analýzy za rok 2010 jsou vyjádřeny v tabulce 4.2.

Graf 4.3 Bodový graf vyjadřující závislost

Zdroj: The World Bank, Trading economics, vlastní zpracování, 2013

Polity IV Country Report, 2010

Rozložení bodů v grafu 4.3 vyjadřuje kladnou korelaci, tedy přímou závislost mezi politickým režimem a HDP na obyvatele (USD).

Tab. 4.3 Pearsonův korelační koeficient

Korelační koeficient	0,32
----------------------	------

Zdroj: vlastní výpočet

Pearsonův korelační koeficient vzájemných závislostí nabyl hodnoty 32%. Podle tabulky 4.1 se tedy jedná o slabou přímou lineární závislost mezi hodnotou Polity IV a hodnotou HDP na obyvatele (USD).

Je zřejmé, že politický režim a ekonomická úroveň v zemi spolu nějakým způsobem souvisejí. Je nutno zdůraznit, že korelační koeficient od sebe nerozeznává závislou a nezávislou proměnnou. V tom případě je možná interpretace ze dvou stran. Politický režim může být důvodem ovlivňování ukazatele HDP na obyvatele, tedy životní úrovně země. Na druhé straně může být výsledek interpretován tak, že právě větší životní úroveň v zemi může mít vliv na demokratizaci politického režimu v zemi.

Pro bližší zkoumání dané tematiky lze doporučit regresní analýzu, která je složitější a tedy již zohledňuje závislou a nezávislou proměnnou.

5 Závěr

Cílem této práce bylo analyzovat vliv politických režimů na ekonomickou úroveň zemí. Výsledky studií, které jsou nastíněny v druhé části práce, z velké části docházejí k závěrům, že právě politická nestabilita škodí ekonomické výkonnosti a má také nepříznivé dopady na růst produktivity. Každá z empirických prací nahlíží na problematiku z jiného úhlu a hledá souvislosti politických režimů s mnoha ukazateli jako např. růst HDP, HDP na obyvatele, některé modely zahrnují vzdělání či náboženství, zdraví, nebo příjmy obyvatelů nebo inflaci.

V druhé části práce byly rovněž prezentovány výhody či nevýhody demokracie, což je sporná otázka již od dob Platóna či Aristotela. Mnoho z uvedených prací uvádí, že demokracie chrání ekonomickou svobodu, čímž podporuje také ekonomický růst a rozvoj. Většina autorů zabývajících se tématem politických režimů a vlivem na ekonomický růst se stavějí k vlivu demokracie kladným způsobem a demokracii shledávají za jeden z faktorů, který podporuje ekonomický růst a stabilitu v zemi. Přechody k demokracii jsou však ve většině případů symbolizovány nestabilitou a obvykle také záporným ekonomickým růstem. Stabilita přichází až s časem.

Sklon k demokracii se také zvyšuje, pokud se zvyšuje HDP na obyvatele spolu se vyšším vzděláním obyvatel. Jelikož, čím více jsou lidé vzdělaní, tím více odmítají omezující diktátorské režimy a více tíhnou ke svobodě a rovným právům a tím vyžadují demokratizaci společnosti. Země, které mají nejvyšší vzdělanostní úroveň, jsou spojovány s plnými demokraciemi.

Naopak Karel Marx a David Ricardo se zabývali negativními vlivy demokracie. Negativní stránku shledávali v tom, že demokracie rozšiřuje volební právo na široké vrstvy obyvatel, i na ty nejchudší. Chudé vrstvy by podle předpokladu volili takové politiky, kteří slibují přerozdělovací opatření. Pokud by politici svoje sliby splnili, došlo by k oslabení vlastnických práv bohatších obyvatel, což by neprospívalo ekonomickému růstu. Tím pádem přišli k závěru, že trvalému růstu demokracie spíše škodí. Další negativní stránkou demokracie může být zvyšování síly zájmových skupin, které se v demokratickém režimu mohou svobodně vyskytovat.

Území Latinské Ameriky je ukázkovým příkladem zemí s bohatou politickou historií. Země v Latinské Americe prošly za svoji existenci jak diktaturami a značnou politickou nestabilitou, tak také demokratickými režimy. Politickým převratům a vojenské diktatuře se nevyhnula ani jedna ze sledovaných zemí. Ve většině zemí Latinské Ameriky

žije spousta lidí pod hranicí chudoby, což má značně nepříznivý vliv na životní úroveň země. Právě z některých empirických výzkumů, popsanych v druhé části práce plyne, že právě zvyšování životní úrovně země, vede k demokratizaci společnosti. Také časté změny vlád a politické nepokoje, které v Latinské Americe byli časté, mají nepříznivý vliv na ekonomický růst.

V třetí části práce byla porovnávána hodnota HDP na obyvatele za 12 zemí Latinské Ameriky. Druhá část třetí kapitoly porovnává právě změny hodnot Polity IV a změny HDP na obyvatele v dolarech. Nejvyšší úrovně ukazatele dosáhly právě Uruguay s hodnotou 13 866 a Chile s hodnotou 12 640. Jediné tyto dvě země charakterizoval Polity IV project maximální hodnotou +10, tím je označil za plné demokracie. Tím je tedy možno konstatovat v plných demokraciích je ekonomická úroveň nejvyšší. Samozřejmě na ekonomickou úroveň má vliv spousta dalších událostí. Dalšími zeměmi s nejvyšší ekonomickou úrovní jsou země s hodnocením Polity IV +9 a +8, což označuje demokracii. Hodnotu Polity IV +9 má Peru a +8 Argentina, Brazílie, Guatemala, Mexiko a Paraguay. Tyto země jsou tedy v současné době demokratickými zeměmi, i když některé z nich ještě poměrně nedávno byly sužovány vojenskými diktaturami. HDP na obyvatele u těchto zemí se pohybuje poměrně vysoko, až na Guatemalu s hodnotou 3 178 a Paraguay 3 629. Obě jsou to poměrně malé země s malým počtem obyvatel oproti ostatním srovnávaným zemím. Demokratizace zemí ve všech případech přispěla k vyšší ekonomické úrovni. Kuba je jako jediná ze sledovaných zemí pohybující hodnotou Polity IV v mínusu a to -5, což je hodnota, která je označována jako diktatura. Má také jednu z nejmenších hodnot HDP na obyvatele a to 4 495.

V poslední části třetí kapitoly byla provedena korelační analýza neboli analýza závislostí. Jednou proměnnou byla hodnota Polity IV a druhou HDP na obyvatele v dolarech. Analýza byla provedena za rok 2010 kvůli nedostupnosti novějších údajů. Korelační koeficient vyšel v hodnotě 32%, což sice označuje slabou závislost těchto dvou proměnných, ale je nutno vzít v potaz také malý vzorek zemí, se kterým byla analýza prováděna. Korelační koeficient také jak je zmíněno nerozlišuje závislou a nezávislou proměnnou. Výsledek je možné prezentovat z dvou stran. Z první strany, že čím je vyšší životní úroveň země, tím lidé tíhnou více k demokracii a tedy životní úroveň ovlivňuje míru demokratizace v zemi. A ze strany druhé, naopak, že politický režim ovlivňuje velikost životní úrovně země.

Seznam použité literatury

1. BARRO, Robert J a Xavier SALA-I-MARTIN, 2004. *Economic growth*. Cambridge, Mass.: MIT Press. ISBN 02-620-2553-1.
2. BLATNÁ, Dana, 2011. *Metody statistické analýzy*. Praha BIVŠ. ISBN 978-80-7265-129-0.
3. ČIHÁK, Martin a Tomáš HOLUB, 2000. *Teorie růstové politiky*. Vysoká škola ekonomická v Praze. ISBN 80-245-0126-0
4. DANICS, Štefan, 2009. *Základy vědy o politice*. Vysoká škola evropských a regionálních studií. ISBN 978-80-86708-89-8.
5. DAVID, Roman, 2000. *Politologie: Základy společenských věd*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc. ISBN 80-718-2116-0.
6. FILIP, Jan, Jan SVATOŇ a Josef ZIMEK, 1997. *Základy státovědy*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1575-6.
7. FRIEDRICH, Václav, 2010. Přednášky z předmětu statistika A, 2010/2011. VŠB – TU, Ostrava
8. HELÍSEK, Mojmír, 2002. *Makroekonomie: základní kurs*. 2. přeprac. vyd. Slaný: Melandrium. ISBN 80-861-7525-1.
9. HEYWOOD, Andrew, 2004. *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia, Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-864-3295-5.
10. HEYWOOD, Andrew, 2008. *Politické ideologie*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-807-3801-373.
11. HOLMAN, Robert, 2002. *Ekonomie*. 3. aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-717-9681-6.

12. HUNTINGTON, Samuel P., 2008. *Třetí vlna: demokratizace na sklonku dvacátého století*. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury). ISBN 978-807-3251-567.
13. JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ, 2009. *Makroekonomie: základní kurs*. 2. vyd. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava. ISBN 978-80-248-2065-1.
14. KÁBA, Bohumil a Libuše SVATOŠOVÁ, 2001. *Statistika*. Praha: ČZU PEF Praha ve vydavatelství Credit. ISBN 978-80-213-0746-94.
15. KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN, 2006. *Hospodářská politika*. 2. vyd. Ostrava: Sokrates. ISBN 80-865-7237-4.
16. KOTLÁN, Igor, 2001. *Aplikovaná hospodářská politika*. Ostrava: Sokrates. ISBN 80-865-7201-3.
17. KROUPA, Jiří, 1998. *Politologie*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1793-7.
18. MLČOCH, Lubomír, 2005. *Institucionální ekonomie*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-246-1029-9.
19. NĚMEC, Jan a kol., 2006. *Politické systémy Latinské Ameriky*. V Praze: Oeconomica. ISBN 80-245-1107-X.
20. SOUČEK, Eduard, 2006. *Statistika pro ekonomy*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu. ISBN 80-867-3006-9.
21. VARADZIN, František, 2004. *Ekonomický rozvoj a růst*. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-864-1961-4.
22. VOIGT, Stefan, 2008. *Institucionální ekonomie*. Praha: Liberální institut. ISBN 978-808-7197-134.

Elektronické zdroje

23. AISEN, Ari a Francisco J. VEGA. Central Bank of Chile Working Papers. *HOW DOES POLITICAL INSTABILITY AFFECT ECONOMIC GROWTH?* [online]. 2010 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.bcentral.cl/estudios/documentos-trabajo/pdf/dtbc568.pdf>
24. BARRO, Robert J. Journal of Political Economy. *Determinants of Democracy* [online]. 1999 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: http://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/3451297/Barro_DeterminantsDemocracy.pdf?sequence=2
25. BJØRNSKOV, Christian. *Political ideology and economic freedom*. Aarhus: Aarhus School of Business, 2005. ISBN 87-788-2065-0. Dostupné z: http://old-hha.asb.dk/nat/wper/05-8_chbj.pdf
26. Central Intelligence Agency: The World Factbook. *Argentina* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ar.html>
27. Central Intelligence Agency: The World Factbook. *Brazil* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html>
28. Central Intelligence Agency: The World Factbook. *Colombia* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/co.html>
29. Central Intelligence Agency: The World Factbook. *Cuba* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cu.html>

30. Central Intelligence Agency: The Wold Factbook. *Ecuador* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ec.html>
31. Central Intelligence Agency: The Wold Factbook. *Guatemala* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gt.html>
32. Central Intelligence Agency: The Wold Factbook. *Chile* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ci.html>
33. Central Intelligence Agency: The Wold Factbook. *Mexico* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mx.html>
34. Central Intelligence Agency: The Wold Factbook. *Paraguay* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pa.html>
35. Central Intelligence Agency: The Wold Factbook. *Peru* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pe.html>
36. Central Intelligence Agency: The Wold Factbook. *Uruguay* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uy.html>
37. Central Intelligence Agency: The Wold Factbook. *Venezuela* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ve.html>

38. DARBY, Julia et. al. Science Direct: European Journal of Political Economy. *Political uncertainty, public expenditure and growth* [online]. 2004 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0176268003000685>

39. DURHAM, J. Benson. Journal of Economic Growth. *Economic Growth and Political Regimes* [online]. 1999 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://link.springer.com/content/pdf/10.1023%2FA%3A1009830709488>

40. FILIPOVÁ, Lenka a Roman BEDNAŘÍK. The role of religion and political regime for human capital and economic development. [online]. Munich Personal RePEc archive, 2009 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: http://mpra.ub.uni-muenchen.de/14556/1/MPRA_paper_14556.pdf

41. FOSU, Augustin K. Science Direct: Economics Letters. *Political instability and economic growth in developing economies: some specification empirics* [online]. 2001 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165176500003578>

42. JONG-A-PIN, Richard. Science Direct: European Journal of Political Economy. *On the measurement of political instability and its impact on economic growth* [online]. 2009 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0176268008000803#bib42>

43. LIPSET, Seymour M. The American Political Science Review. *Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy* [online]. 1959 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://media.aucegypt.edu/Pols/final%20cairo%20files/lipset.pdf>

44. POLITY IV PROJECT. *Polity IV Country report* [online]. 2010 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.systemicpeace.org/polity/polity06.htm#sam>

45. MALLEY, Jim et. al. Science Direct: European Journal of Political Economy. *Electoral uncertainty, fiscal policy and macroeconomic fluctuations* [online]. 2007 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165188906001369>
46. PAPAIOANNOU, Elias a Gregorios SIOUROUNIS. VOX: Research-based policy analysis and commentary from leading economists. *Democratisation and growth* [online]. 2008 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.voxeu.org/article/democratisation-and-growth-within-country-comparison-approach>
47. PEREIRA, Carlos a Vladimir TELES. BROOKINGS. *Political Institutions, Economic Growth, and Democracy: The Substitute Effect* [online]. 2011 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.brookings.edu/research/opinions/2011/01/19-political-institutions-pereira>
48. The World Bank. *GDP per capita (current US\$)* [online]. 2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>
49. Trading Economics. *Cuba, GDP per capita* [online]. 2012 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/cuba/gdp-per-capita>

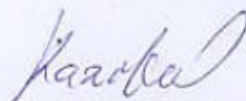
Seznam zkratek

Zkratka	Význam zkratky
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu – General Agreement od Tariffs and Trade
HDI	index lidského rozvoje – Human Development Index
HDP	hrubý domácí produkt
HNP	hrubý národní produkt
HPI	index lidské chudoby – Human Poverty Index
MPI	index multidimenzionální chudoby – Multidimensional Poverty Index
NEW	ukazatel čistého ekonomického blahobytu – Net Economic Welfare
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj – Organisation for Economic Co-operation and Development
OSN	Organizace spojených národů – United Nations
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
USA	Spojené státy americké – The United States of America
USD	americký dolar – United States Dollar

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10. 5. 2013

Iveta Kazíková

Seznam příloh

Příloha č. 1: Polity IV index zemí Latinské Ameriky

Příloha č. 2: Vývoj HDP na obyvatele (USD) v zemích Latinské Ameriky